

JADRANSKI SLAVJAN

PODUČIVEN LIST V RAZNIH LJUDSTVU KORISTNIH REČEH

NA SVITLO DAN OD
SLAVJANSKIGA DRUŽTVA V TERSTU.

PAKZA. Jadranski Slavjan se izdajal v vsakih treh pol, za Znanjaki članovam brez posebniga plačila pošiljal; domašim član. po 2 for. nečlanovam po 3 for.; a počito 4 for. na celo leto dajal.— Za vsako tri zveske se bo predplačilo v družbeniskim stanju jemalo.

List 4.

Mesca Junja

1850.

Oj! Slavjanah.

OD

ILIE GROMOVIČA SRIENCA.

Slavjanska bratjo oji!
Nas jest prevelik broj
Na svietu tom!
Kudgoder oko zrie
Na svieta strane sve
Svud Slavjan zemlju tre,
Svud naš jest dom.

Svaki nas bratjo oji!
Slavjansku slavu poj,
Nek ori glas!
I tok i zapad sav,
Jug, siever zna da Slav,
Bješe viek silni lav,
Sav sviet zna nas!

Slavjanska bratjo oji!
Svaki svom budi svoj,
Ljubi svak svog!
Na stran rad viere rat,
Jedna nas rodi mat',
Jedan smo drugom brat,
Jedan jest Bog!

Svaki nas budi oji!
Odvajan za dom svoj
U svaki sat.
Nek pada neba svod,
Nek zija zemlje pod,
Sve čemo za dom, rod
Činiti i dat.

Pozove l' trublja oji!
Za vieru, prava u boj
Sloboda, dom?
Tad svaki pravi Slav,
Koi je za mač jak, zdrav,
Ustaj ko bacišni lav,
Kao valren grom!

Zaorio naški oji!
Vraga se ništ ne boj,
Na njegov hajd tad!
Pa nek zna vrag naš klet',
Da čo prio Slavjan mrijet,
Nek daš si svoje striet,
Za dom mrie rad.

Budimo samo oji!
U svačem za dom svoj
Složni uvijek.
Nek mile sloge paš,
Uzajmno veže nas,
U njej jest samo spas,
Snaga i liek!

Naide l' se koji oji!
Neljubi dom, rod svoj
Naš gore list?
Bacmo laj izrod van,
Tej nije prav Slavjan,
Fek če biel svanut dan—
Dom, rod bit čist!!

Nagovor v trimesečnem zboru 16. Jun. 1850.

*Prečastiti Gospodje!
Prejubi Bratje!*

S radostnem srcem stopim med Vas; sladki up me navdaja, da bo zares sonce tudi pred naše vrata prisijelo, da bo Slovenščina se sprebudila; in lepo cvetečo prihodnost, ki se ji kaže, dosega. Ova moja nada se opira na Vas; na Vašo gorečo rodoljubnost, na Vašo miloserdnost, blagodušnost, in razumost. Take Vaše neprecenljive kreposti so „Jadranskega Slavjana“, naš mesečni list, rodile, in k življenju pozvale; ga jako podpirajo; in so mi zvesto poročilo, da mu bote tudi stavnost, veseli napredek, in nevmerljivost zagotovili. Prizanesite mi milostljivo, dragi bratje! da Vas o tem nekoliko mudim, in si torej Vašo poterpežljivost sprosim. — V drugem listu je odbor svojo serčno zahvalo izrekel vsem slavnem g. Članovam, ki so po svoji zlahkotoserčnosti prvo podlogo vredništvine denarnice ustavili; ter sklenil, da se njim, kakor VIKELITELJEM našega časopisa, ino nar krepkišim podpiravcem izobraževanja slavjanskega naroda, v listu spominek postavi, ki zamore njihovo rodolubje, in njihove žertve, dragi domovini darovane, še poznem unukam oznanovati. Sladka dolžnost mi je: tem jakim prijateljiam Slavensčine svojo posebno iskreno zahvalo javno izreči, in jih svoje nepremeljive blagodarosti. in svojeja vedno hvaležnega (harnega) spominja pozvestiti.

Po njih dobrotljivosti je vredniština denarica sprejela	426 zl. — kr.
in po naročilih	77 „ 45 „
kar zneso	503 „ 45 „
Izdajali smo za prva lista	193 „ 56 „
tako še imamo	309 „ 49 „

od katerih Jadr. Slavjan še 3 mesece živeti vtegni.

Potem vsak lahko prevdari, kaj je še treba, ako hočemo moške, ostati in sklep 24. Svečana možko splevati.

Domačem g. Članovam list brez posebnega plačila dajati, je nemogoče; smo pa ceno tako nisko nastavili, da smo se po svojih mislih brez skerbi nadjeti smeli: Vsak izmed Vas, kteremu je kolčikaj domovina, Slavensčina, in naš visoki namen — jo sužnosti, to je, nevednosti in sirovosti oteji — pri sercu, bo tak darček blagovoljno, privrgele, in si list naročil; če ravno ne more, ali ne hoče se vtomejteljnam pridružiti, in tako našemu prizadejuju terdejši podporo dati. Do sada pa še pri vsem tem takeh naročilih le prav po redko stejemo! Dva florinta za celo leto je res malo; kdo izmed nas bi ju ne mogel prav lahko pogrešiti, ali si ju drugot prihraniti, da bi ju v prid našega zanemarenega naroda obrneli? Ako pa le ta dva florinta vsak privrže, imamo stanovitno zalogo za napredovanje, in za gotovi obstoj svojega početja. Voljni in pripravni ste se skazali, predragi bratje! vredništvo podpirati; objuba je sicer Bogu ljuba, mora pa tudi v djanje stopiti. Na Vašo besedo operiti smo se na sterno, in nevarno pot podali, in, ako bomo prisiljeni odstopiti, bomo tolažljivo zavestje s seboj vzeli, da vredništvo nobene svoje naloge ni v nemar pustilo.

Ravno pa kakor je denar — *verus rerum gerendarum* — serčna žila našega življenja, tako potrebujemo tudi čvrsteh dušneh moči. Časnik, ki ime družta na čeli nosi, in po družtu izbaja, bi ne smel le sestavke štirih, al petih pisateljev obsegati. To se mi jasno dozdeva. Zatorej si prederzno, Vas, častiti bratje! še s drugo prošnjo nadlegovati: da bi namreč vsak, ki le nekoliko pero rabiti vé, na tem polju se skušati blagovolil. Zetva je velika, ali delavcov je malo! Nadjali smo se pripomoči od zunaj; je dobivamo nekoliko, pa vendar ne, kolikor je potrebujemo*); in lejte! drugi uzrok, da bomo, ako Vi prečastiti Gospodjele se našega opravila ne bote v večem številu vdeležili, prej al pozneje, ako ravno neradi, in če bi nam čez to serce v telesu poknuti moralo, vendar obnemagali. — Bog varuj, da bi drugokrat taka nesreča slavno družtvo, in drago Slavjanstvo zadela; se mi zdi, da bi me posmeh našeh nasprotnikov do živnega ranil. Odbor se navdaja terdnemu upanju, da se kaj takega ne bo nigdar zgodilo, dokler bodo slavjanske matere slavjanske sinove rodile; nslanjajo, in opirajo se na zlahnoserčni značaj jakeh Slavjanov in slavneh članov našega družta, ki od njega

ima toliko lepeh, in glasno govorečoh dokazov v rokah in pred očmi. — Le jednega, privolite, da opomnim!

Zeleli so nekteri gospodje, da bi se tla naše dvorane s štirajškimi desicami (parkete jim pravijo) vložile. Kmalo je bilo 80 fi. napisanih. Nekaj krer je družtva denarica še zmiraj pri slabi moči, da bi mogla doveršek privreči; nekaj krer smo stanisče spremeniti mislili: se lepi naklep ni dal izpeljati, in tako so mihi daritelji privolili, da so naj celi znesek za napravo družtvene igravnice obrne. Naš jaki član g. Feliks Globočanik so je dela lotil, in v kratkem času smo vidili ta lepi goder, to prijetno pozorišče iz dna so vzdigovati. Š. dan t. m. smo tukje že gledali igró „Tat v mino, ali Sloveno in Nemeč“, koja je vsako serce razveselila, vsako čelo razjasnila. Clo prilicni gospodje, in sicer ravno ne izročelni, so rekli: da tak zgodnega večera še nigdar niso vžili. Tudi jas rad obstojim, kar sem si tada v spominj zapisal: da me še ni nikoli nobena kazališčna igra tako veselila, kakor naš „Tat v mino“.

Le pogumno naprej! Rastila, cvetela, in obilno zlahtnega sadu bo prinašala Slavensčina, ako se le prav prebudi! Že vidim v duhu, kako se razvija in širi lepo zelena, visoka, in košala lipa — Slavjanam sveta —; pod njo se zbirajo junaški sinovi matere Slave, žertujejo po slavni zmagi Modričam, otesavajo vsaktere vmetnosti, in znanosti, ter se povzdigujejo na višji stopnjo izobraženosti, kakor ju je kdaj kak človeški narod doseči zamogel. Zlahtna, hrabra, junaška je slavjanska kri; tode mir in spravo ljubi čez vse zaklade svetia. Davno prej, ko so Rimljani svet premagali, so Slavjani mirno in pokojno v našeh krajih, v našem lepem Terstu živeli. Po vojaški vmetnosti in množici podžugani so se podvergli; pa Ogleg in Pola, in druge znamenite njihove mesta so še dolgo slovele, dokler jih ni grozovitni Atila o času preselovanja narodov v prah razsul. — Zraven pohlevnosti, ki je keršanska vera uči, so verli Slavjani svojo bistroumnost, in hrabrost vedno obranili, in pokorni besedi božjih poslancov, ktere so že v prvem veku našega časoteka radi sprejeli, radi poslušali, v podložnosti zvesti ostali, dokler jih ni božja previdnost rešila. Še le o našem času je nam bila rešitva prisojena; rešitva, ki se bo vresnicila, ako bi se ji ravno vse peklenske pošasti protivno zoperstavile. Tode treba je, da smo mi, da so Slavjani med seboj jedinega duha, in da vsak po svojej moči kamniček za kamničkam k veličanski stavbi prinaša, ki jo pred očmi imamo. Po vodilu: Divide, et impera (razdeluj, in vladaj) so nam tudi narodi gospodovali; po pravilu: Concordia res parvae crescut (po zložnosti rasté majhne reči) si bomo mi krasno poslopje svobodnosti sozidali. — In tako dragi bratje! še enkrat rečem: le pogumno naprej! Naša igravnica, naše kazališče stoji v snažnej ličnosti pred nami; slavniški jeziki jame javno veljavnost dobivati, kjer mu je čez tisuč let oteja in zabanjena bila, in ako bomo stanovitni, vtegnimo še mi viditi in žeti sad svojega truda, svojega prizadevanja. Iz vsch krajev se rodoljubne oči nad nas obracajo; v dalnjih deželah se naši bratje našega ozivljenja veseljujejo. Slišite kaj Jugoslavjanske novine 5. t. m. oznanjuje poziv k naši igri pravjice: „Mi smo več više puta pohvalili neumorno revnost (nevtrudljivo prizadevanje) tčrstjanskih

*) Blagodar in serčna pohvala gg. Iliu Gromoviču, J. S., P. M., J. R. in Častitimu družtvu Semeništva Senjskog za njih drage sestavke; pa poprosimo tudi imenovane podpornike, da naj svojih dopisov ne oprostujejo; vredništvo za take pisma rado pošlino plača, in na vrchi še nastavljeno kazeno navzame.

Slavjannh, ovo poduzetje potvrđuje na novo naše rieči, i prosipa novu hvalu na našu terstjansku braću, kojoj želimo od sve duše najbolji uspih."

Odbor obžaljuje, da ni v pomerah, slavnemu družtvu verlih igravcov svojo vzpostavil, kakor bi rad, v djanju skazati; in ni zamogel drugega storiti, kakor častitimu vodstvu razveselivnih (zborov) svojo zadovoljnost izreči, in se mu iz serca zahvaliti za njegove nevtrudlive prizadevo, iskrene sovete, in mnogotere žertve, ki jih je ves čas, kar se je težavne službe primilo, ljubi domovini v dragi dar milosercno prinašalo: najdlje se, da bo v tem hvalečno vzpoznanje svojih zaslužev v družtvinih zadevah, in posereenje k krepkemu napredovanju najdo, in proseč: naj slavno vodstvo blagovoli enako zahvalo izstiliti vsem gospodičnam in gospodam, ki so nas kadaj s svojo vmetnostjo razveseljevali, zlasti pa vsem, ki so se sledne, prav dobro, in po godu izpeljane igre „Tat v mlinu, ali Slovenci in Nenic“ tak umetno in izvrstno udeležili, da njim vsi članovi, ki so verlega uspeha priče bili, le hvalo in slavo vedó.—Neko nerazumljenje, ki je o tej priliki navstalo, se je razjasnilo. Raztrošal se je namre sum, kakor de bi Slovenci hotli v kakovo posebno svzevo stopiti; tode skazalo se je hitro, da vsaka beseda, ki med terstjanske Slavjane razpirtijo sejati hoče, je gola natolčljivost. Padla je stena, ki je Slavjana od Slavjana gradila in ločila; vsi, kar je nas, smo jedno jedino družtvó v duhu, in v resnici.—Žugalo se je nam tudi s odstopi, ker še drugača stanišča nismo najeli; pa slišite celi dogodek, in sodite; al smo o tem prav ravnali, al ne! — Po sklepu, ki ste ga 24. dan Svečana storili, ste izvolili trije čestite g. Članove in ti namen, da naj drugo stanišče poišejo, in ako nekako dostojno najdejo, to na znanje dajo. Dva mesca sta pretekla, in nič se ni najdo. V sredo 30. Maliga travna naznanijo izvoljeni gospodje, da se je namerilo, v Tergesteji za nas v drugem nadstropju neki prostor za 1400, ali nar manj za 1300 fl. najti, s pristavkavk: naj se najemba hitro sklene, ker že prihodni dan o polдне bi se moral najemnitelju razsodni odgovor dati.— Pomislite, častiti Gospodje, v kaki tesnobi se je odbor vidil! odbor ki je po svoji vesti v vseh rečeh nekolike važnosti slavnemu družtvu odgovoren, in 23. odstavek naših pravil noče izpred oči zgubiti, „da ni dopušeno dolgove najemiti, in se ne sme več potrošiti, kakor kar se s navadnimi prihodki poplačati zamore“. V oziru na to: 1. da naša denarnica še nima dosti moči tako visoke stroške le samo za prazno stanišče dognati; 2. ker nismo vedli: če bo stanišče, v katero se ravno po tajstih tamnih stopnjah hodi, ki so nam lanj toliko olja pojedle, se VAM dostojno zdelo, al ne; in 3. ker po 14. odstavku se mora opravilo odložiti, ako se le štirje odhurniki protivijo, ino na naj bližni veliki zbor pozovejo, se nismo upali, najembo brez VAŠEGA dovoljenja skleniti, in smo tako rečeni prostor zamudil.

Najšel se je po tem neki drugi kraj v ulici s. Ivana za 600 fl., ki bi vtegnil po vsem, kar si je reklo, dostojn biti. Odbor je sklenil, se ga primiti; tode gospodar je drugi dan svojo besedo nazaj potegnil, ter vskočil, in tako smo spet na suhem, kjer smo bili, ostali. V nar poslednji seji, pretoklo sredo, se je nam prebivališče nad gerškem kasinom, za katere se je poprej 2500 fl. in

poprej 1800 fl. terjalo, za 1400 fl. ponujalo. Pregledali, in prevdarili smo moči naše denarnice, in vidili, da prijemki, ako bi vai dohodki gotovi bili, česar se vendar ne smemo zanesti, bi znašali do zadnjega Oktobra 959 fl., izdatki pa okol 643 fl., tako da nam za stanišče ne ostane več, ko 315 fl. Sodite sami po svoji jesni pameti, al smo se mogli najembo podstopiti, pri kteri bi več ko polovice morali dolžni ostati, in kakor zvedeni možje pravijo, še 3000 fl. potrebovali, da bi sobe s hišno spravo spodobno preskerbeti mogli. Ne hočem opomniti, da imamo tudi sedanje stanišče na glavi; da ga moramo v najdenemu stanu zapustiti; da v novim bi imeli še nekoliko na svoje stroške popraviti; da preselovanje tudi ni brez potroškov itd. Niste mende nas izvolili v odbor, da bi mi z VAŠO možjo svojevóljno ravnali; ampak varično s tem, kar ste plačevati dovoljili, gospodarili. Na pristop gospodov, ki bi jih lepi stanišče vleči moglo, se ni gotovo zanašati, ker ne moremo tajiti resnico prigovora, da jedan plič v pesti je bolji, ko jih je pedeset na slenu. Se je nam dajal sladki up, da neki gospodje bi utegnili za nas porostvo prevzeti. Lepa, vse hvale vredna bi taka žertva bila, pa jas mislim, da bi se morala nar manj za tri leta zagotoviti, in ne le z ustmi, temoč pismensko. Zraven bi moral pa jas take blagodušne gospodje še poprositi, da bi oni tudi pogodbo najemščine podpisati blagovoljili, ker jas po svoji vesti ne morem svojega imena pod pismo postaviti v katerem bi dolžnosti na-se vzel, ki jim po svoji moči zadostiti nisem kos. Nar ljubi bi mi bilo, ako bi, prečastili Gospodje! koga drugega na moje mesto izvoljili, ki bi me iz take tesnobe rešil. Pravim tesnobe, ker od ene strani nisem rad vidil, slavno družtvó v ti kraj mesta preseliti, in ker sam serčno želim za nas lepiši in pristojni stanišče; od druge pa, ker z našem sedajem premoženjem ne morem v najemščino dovoliti, ki naše moči toliko preseže. Po mojih slabih mislih bi morali iz sile krepost narediti in tukje ostati, dokler ne bo naše število tako množno, da se nam ne bo treba batí, da bi nam kako početje spodleteti moglo. Gospodam, ki bi radi plesali, vstreči, bi se mogel pod popraviti, zravnati, in polkati. Tudi prostora še imamo zadosti, in ako nečlanovam pristop v razveselivne zборе odrečemo, ali le malo komu dovoljimo, še nam dolgo pretesen ne ho. Ne morem verjeti, da bi, ako se po možkem ponašanju, kakoršno se krepkem sinovam visoke matere Slave spodobí, občno spoštovanje in zaupanje clo svojih nasprotnikov privedbimo; ne morem verjeti, pravim, da bi si tada, kadar bo nam po godu, pristojnega in prijetnega stanišča najti ne mogli. Te so vendar le moje osebni misli o tej reči; vsak izmed Vas je gospodar svoje mošnje in svojega imena. Pogovorite se, prevdarite, in razsodite kakor je VAM všeč. Pol ure bo morde za to dosti časa. Polte ho vsak po verstí se oglasil, naši tjniki bodo glasovo zapisali, in po tem, za kar se večina potegne, se bodo potrebni naklepi za prihodno ravnanje delali.

Gospod namestnik bodo VAM vse to tudi v ilirskem narečju povedali, da nobeden ne bo imel izgovora, da bi kaj prav ne bil razumel.

Drugi javni in splošni nagovori se o nobenem, in tudi o tem predmetu ne morejo dovoljiti, ker niso prej odboru bili napovedani. Po danemu dokazu, pri čem

smo, in kako stojimo, more lahko vsak samosvojno svoj sklep za-se napraviti, in mu ni treba, na kaj druga ga paziti, kakor na to, kar se mu po svoji pameti, in vesti prav, družtvu koristno, in za prijetno začelno prihodnost našega naroda potrebno dozdeva. Zadnjič še bote blagovoljili tri svetlovavce v Vaš odbor zbrati, ker toliko jih je odstopilo; in ker želimo število odbornikov zaradi mnogih opravil in posvetov zmiraj doveršeno imeti. No morem končati, da bi ne opomnil notrudljivega prizadeta prečastitega g. SMLAK-A v društvenih zadevah, in mu v pričo vseh članov ne izrekel svoje serčne hvalčnosti, za podporo, ki jo v njemu imamo, ravno kakor za zdrave in razumno svete, ki jih nam iz krila svoje zavdnosti daje. Reči pa tudi moram, da vsem odbornikom prospeh in blaženost družstva za res prav pri sercu leži, in da vsak po svoji moči, svoje opravke v prid slavnega zbora zvesto oskerbuje.

Kdor naše gospodarenje na tancenje spregledati želi; naj se napisov in zapisnikov, ki na mizi leže in se po skerbi njihovih vrednikov v nar lepšem redu znajdejo, blagovoljno posluži.

Slovenske šole.

Njih učilno načinstvo ali osobita metodika.

V šestemu broju našega rajnega „Rodoljuba“ smo vidili, kako vse znanosti in vednosti po dvojnem stebilu iz ene korenine rasti, se razvijajo, ter razširajo; obilno lepo dišečega cvetja poganzajo, in dosti sladkega, krepkega sadja cloveškemu rodu dajajo.

Taka stebila sta: oziravni in pisavni uk, stebila, ki se morata že v naših prvih učilnicah prav skrbno gojiti, ako hočemo, da bota terdna in zdrava, tudi visoko, košato in vjevalo drevo s potrebnom sokom preskerbovati kos. Kako bi se to naj nar pravejši storilo, ali kakšnega hoda in načina se moramo poslužiti, da to dosežemo, od tega t. j. od učilnega načinstva se bomo zanaprej pomenkovali; prosim pa, da bi k ložejšemu razumu sledečega, kar je bilo v poprejšnih spiskih rečeno, blagovoljno premislili hotli.

Učimo narpre otroko govoriti njih materni jezik. Matere, in očeti, ki svojo deteta res serčno ljubijo, ne bodo v tem svojo dolžnosti zanemarali; bodo pri vseh svojih opravilih še vtegnili, njih vprašbo po tej, ali unej reči, kako se ji pravi: hi čemu je? s česa je? itd. poslušati in jim prijeten in umljiv odgovor dati. Pa zmiraj še bo šola v tem kaj opraviti imela. Pri vsi skerbijivosti svojih staršov bodo peteroltni otročiči le clo štlo slabo znanje svojega jezika s seboj v šolo prinesli. Vdali jih bomo taji, znane besede prav izrekli, popačene vpravdili, plujo ali nepravilno po domače nadomeščali; rečem, ki jih vsak dan vidijo, ali čutijo, pa vendar imenovali ne vejo, prav po našem imena dati; pri vsem pa tako kar izustijo, kolikor to njih pamet pripusti, razumeti. Tako bomo njih spavajoči um sbrujali, in jih privabili: na vsak predmet njihovega počutja prav pazili, ga dobrili in natančnjo ogledovali, in ga ne zapustili, dokler se popolnoma s njem ne soznajajo.

Ko se hote po takom njih slaba pamet in pomnjivost uterdlie in okrepile; ko bodo otroci reči in njihove imena po svojem narodnem jeziku prav poznali, ne bo jim več težko tudi besede, po kterih jih pljuje klitje, zapomniti; in tako tudi vka plujega jezika so prijeli.

Napnejšega učilnega načina pa ni si zmisli (prizanesito, dn še to reč enkrat zadnem), kakor je dosadaj bil. Nemško in latinske, gerške in hobravske besede — dostikrat imena clo neznanne reči — smo si morali v glavo vbijati, in nobeden nam ni povedal, kako se njim po našem pravi; veliko manj jih je nam kdo po našem razložil ali razpisnil znal. Kar se je tako učilo, se je lahko pozabilo. Nar veči dobiček našega truda je bil, da smo se latinsčine in nemščine privdili in sledne se

prijeli; svoj jezik pa celo zanemarali, nekteri zadnič se njega srnavovali, in ga dostikrat zatajili.

Ni se lega čuditi! Tudi Nemcam se je nekđaj lanka godila. Glejte kaj Otrfied med leti 862—872 o tem piše.

„Ta jezik njim je kmotški,“ in še tisti, ki ga govorijo, niso nikoli si prizadeli, ga omikovati, ne po spisih, in ne po umetnosti; ker no zapisujejo zgodob svojih predčvdov, kakor drugi narodi, in su ne marajo za njih dela, ali njih življenje. Če to, kar se redko zgodi, storijo, se poslužijo jezika drugih ljudstev, Latincev ali Gerkov. V teh burno pisali se varujejo, v svojem pa ne; v prvih se vsakoga pogreška nad umetnostjo, in nad vtilno celjo pri vsaki čerkiči zganjajo; v svojem še no pri besedah. Čudna reč, da možaki vsa čast plujemu jeziku skazujejo, svojega pa pisali ne znajo.“

So konc preteklega stoletja je neki imenitni pesnik (G. H. Bürger) se pritožil: da po vsi slovstveni zgodbini ni najti omikanega pisajočega ljudstva, ki bi se s svojem jezikom tako slabo obnašalo; tako nemarno, tako brez vse pazljivosti na pravnost, čistost in krasnost, tako zanikerno pisalo, kakor nemško.

Zvir takeh prikazen ni daleč. Lahko ga najde, in v celi jasnosti vidi, kdor se le nekoliko na narode ozre, ki so drugo pod jarmom držati hotli; kakor nekđajni Latinci in Gerk; v preteklem stoletju, zlasti pod Ludvikom XIV. Francozi; zadnič po vravnavi Jozefa II, sicer tako ljudomiloga, v naših krajih Nemci. Dokler je cerkev tudi v posvetnih rečeh vsa oblast imela, se je lo cerkveni jezik v šolah učil, in med gospodo, in v uradih le latinski pisal. Iz uradnjij se jo pod svitlo cesarico M. Terezo, kar bo ravno okoli pred stoletjema, in v šolah še no davno nemškemu umaknuti moral. Reči pa moremo in celo nemški pisatelji tega ne taji, da s tako silo, s tako soistavnostjo svojo namembo noben ni nasledoval, kakor Nemci. Kdo se ne spomene zatiranja Slovencev po Labi, v Pomoranjij itd. v kdo ne ve, kako se njim je godilo; dokler so po slovensko še le zvali? V bližnjeh časih se sicer saj od zgoreje očitna sila ni rabila, pa ako se naš jezik drugič ni mogel zatirati, v njegovem zopernikam zasramovanje, in zaničevanje v pomoč prišlo. S ranjenem sercem se spomenu, in no bom pozabil, s kakem kertanjem in mrdanjem se je v Celovcu v mojih šolskih letah dostikrat beseda: *ist ein Binnbider!* zrekla; mlokdaj brez posebnega pristavka. Nemci so se dosti nad nami progressij, kaj pa radi s serca odpuštno; večina iz med njih je nam tudi veliko (Bog daj jim dobro našem dobitnikom!) veliko dobrega storila. Veči protivniki, kakor Nemci sami, so sada le nekteri ponemčeni Slovenci. Pa, če hočemo pravični biti, se ne smemo zavzeti, še manj se jeziti; še med Nemci zrcjeni, po nemško vajeni Slovenci so ne morejo kmalo svojeh navad odtergati in slovensko pisariti začeti.

Ko se je pred stoletjem po uradih latinsčina nemščina umaknuti morala, se je skoraj ravno tako godilo, kakor se sada godi; tode cesarska vlada je, kar zdaj pogrešujemo, spjeljevanje svojeh ukazov s vsjo močjo terjala ter doganzala, in zun Vugerskiga tudi doganla. Pa veste, kaj je tada uradnikum tudi, starejem, ki so nemškega še manj, kakor mi sada slovenskega znali, tako promembo zlozajalo? Nemščina še tada ni imela toliko puristov, ali čistiteljov svojega jezika, kolikor jih danšnji dan že slovensčina ima. Ni so tada uradnikum zamerilo, ako so latinske besede: *Litacation, Ekskluccion, inventirati, liquidirati* itd. imast nemških, ki jih niso vedeli, in še zdaj ne vedé, rabili. Ko bi naši učeni Slovenci, naši puristi ne vganjajali tako, da bi se mi vsake pljuje besedo zogibati morali; vem da bi noben uradnik, ki ga je slovenska mata došla, se ne branil ustavi, nam po necenjejši milosti našega cesarja danej, po svoji moči zadostiti. Naši duhovni in učitelji naj gaz prederejo, naj terdemu Nemci nemško, Slovencev pa slovensko pišejo, vse overe bodo tako

* Še ni 20 let, kar je neki šolski ogleda. Slovenc serer in moj prijatelj (Bog mu daj večni mir in pokoji!), ko so zadajni labudski škof stavjanski jezik oikovali, in ko smo drugi ga po šolah pripravočevali jeli, rekeli: *Was will man nur mit dieser Pöbelprache!* (kaj se le čje s tem derh-inem jezikom!)

po malem padle, in prej ko bo deset let okoli, se bo nemščina v svoje kraje vrnula.

Vsak pritectek ima svoje lastne težkote. Celo v šoli se bo nekateremu učitelju težko godilo. Ljubzen de svojega naroda, ljubzen do drage domovine, naj nam moč daje, naj nas podpira, da, ko sta nas svitla cesarja Ferdinand mil, in Franc Jožef I. zdramila, in nam, Jesero cel nekoliko otročeno, nekoliko zamernemno pravico: po svojem jeziku so, in svoje izobraževalci, podelila; ne bomo nar višja dolžna dala od sebe potislmi; ampak naš lepi jezik, kakor smo ga v cerkvah več del vhirnili, tudi v uradnje možko in serčno vpejali.

Ni treba v misel vzeti, da s tem ptujega jezika, kteri koli se ho nam potreben zdel, učiti se ne odpovemo. Radi se bomo tudi za naprej Nemcu in Lahu bližali, in mu, kakor vselej skazali: da smo koj pripravi in koj voljni z njema mirno živeti; ne se več njema pod noge vreti, pa prijazno v roko sežati; in k prijazni po našemu Gospodu zapovedani slogi, k vzajomi keršanski ljubezni veno krepko mogočno vlado kakoršna Avstriji gre, vedno zdjedenji ostati; bodi si njima po gdu, al ne. Slovenci so zbrisanoe glave in vsakega jezika nauk jim je lahak; ker v svojem vse pervine prave izreke in nočnega zgovora imajo. Tode ko bomo ptuje proso varovali, nečemo več dati svojega vrbacom pusti. Bo okoli trideset let, kar se je ta pot po začeten šolah v nekterih krajih nastopila. Mladi duhovni so, uneti po visokemu duhu svojega poslanstva so saj keršanskega nauka slovensko lolili; nekteri verli učitelji so otroke slovenskega branja, in pisanja vadili jeli; in šlo bi bilo naprej: pa skoraj vsak šolski ogleda je pri polletni skušbi le nemščino, le nemški pravopis, in nemško slovnico trobil, in slovenščina je morala zavpet v kot pobegnuti, ali se celó skriti. Svita, saj jame svitali tudi učiteljem lepsi dan!

Kar sv. Pavel od duhovnen pravi da so dvojne časti vredni, ako se dobro obnašajo, posebno če se trudijo v besedi, ino nuku* velja gotovo tudi o vse. dragi učitelji! je jelo se že spoznavati, in se bo — ne bo dolgo — povsod jasno spoznalo. Pa prosin vas, ne bodite le podajavali; ampak trudite se v resnici in v djanju, in prizadevajte si: dušne moči vam izročeni učencov zbijati, vladati, in okrepčati, kolikor le zamorete, da bo duh, ki ga je Bog človeku dal, po zemlji se širil, za časno in večno življenje pripraven. To, da se enkrat se na svoj dragi predmet ozrem, morete le doseči, ako se maternega jezika svojih učencov primate, in na ta temelj ves drugi nauk, vse druge vednosti nasnovati.

Pristavim v prevdarak besede nekega učenega Nemca, ki jih o tem predmetu pod napisam: »Spoštujte materni jezik, in učite se ga« izročē.

»Le u eum jeziku,« pravi, »more človek sloveti. Homer, in izverstni možje starodavnosti, Ariosto, Taso, Cervantes, Šekspir niso gotovo svojega maternega jezika po ptujeh besedah razpohledrali. Govorili brez jezika; znati marnjevati, pa nobenega jezika prav ne razumeti; vedeti: kako se kruha po vseh jezikih pravi, in si ga v nobenemu ne zaslužiti; krockanje, skor-ovravnje papignina umčnost nobeno ljudstvo tako ne oskrnjajo, in kazi, kolpe nas (Nemec); ino k večni nesreči se nam take spakne še lepe dozdevajo, kakor nekterem gorjancam njihovi bratovi (krofi). Slepá ljubav do ptujih jezika, pri začinevanju svojega, je že dosikrat bahavce, napihnevanje, in potepuhe povikšala; nam v ptujeh jezikoučiteljih nevarne ogleduhe v dečelo privlekla, po jezičnikih, in hohlahih naše pravdno ljudstvo skemila, naše unne pametne zenke popuzila.« *) Ptujji jeziki so temu, ki se jih le po ljubovstvu in zaradi bledanje vadi, skriven sirup. Malokdaj so je prav razumelo, kaj da je M. P. Kato, starci, v letu 135 pred kr. gerško jezikoučitelje iz Rima spravil. V ptujem jeziku se nesposodnosti manj sr-mujes, in v nekterih tudi laž lepo zveni. Ako turški sultan, kaj turški obljubi, se je na njegovo besedo zanesti; k vkanjenju, in steparinnu manj ne ognuati materščine, k te-

mu zberi ptuj jezik, nar rajj francoskega; in ko bi se tega sčas ne naučil, bi se v silii naš lažjo spodtkal. Pri jezikoučlovju je kot pri zidarstvu. Škala, ki je nekđaj človeku v berlog služila, se spremeni v piljč (piramido), šotor v Salomonov tempelj; in gerške kuće postanajo stolpi redi, iz nemško lope visoki domi in postolja.*

Ako ravno te besede po celi širokosti Slavenov ne zadenajo, se vendar nektero zdravo misel o tem predmetu obudil kos. Djansko obrabo drugem pusim; in posebno le, da posledne besede »Slovenaje« jek najdejo v »Jadr. Slavjanu«, sledēci sostavik pridemen: »iz Ksple«. — »Zalostni zasledki železnega jarma silne Germanije so še le zdaj prav prikazujejo na dan. Otroci srodne starosti, namreč iz še šol levtonskih demagogov, so pri velikičnosti spovedi po nemški molili, po slovenski pa se spovedovali. Od začetka, ves obupnjav, nistem vedil, al je šala, al resnica? Ker se pa ta zmešnjava večbart ponovi, vendar enega vprašam, zakaj se tud po nemško ne izpovedava? Mi odgovori: »Ker neznam«. Ga prašam dalje: če kaj zastopi od molitev, ktera je vse spačene, in le na pol požebel. Mi roče: »Nič«. Toraj ga baram, kje so je tako naučil? Mi pravi: »V šoli«. — To je cel Babilon. Ako bo še dolgo tako, bomo vsi verloglavi. Kako more taki srotlejš av. zpoved prav opravi? Kako more grivnega serčna biti, če serdce ne zapopade, kar usta izkrajajo? Ta nam grejo besede: »To ljudstvo me časti z ustmi, njegovo serdce pa je daleč od mene!« Toraj gj. katehētill učite terdoslovenske otročice po slovensko; storiti majhen razloček, prosim, med božjemi in posvetnimi rečmi, ker tu ni govorenje od same jednakopravnosti, temuč od časne in večne sreče. Takej, v nebo vptjoječ krivici se ne more, se ne sme tiho diti.«

Nemški vednosti, kakor visoko so gnane, niso pripravne nas osrečiti. Znanosti in vednosti ne smejo našega miru podkopovati, ne smejo sv. vere rušiti. Francozi so je med Nemce zasejali; po nemških knjigah se tudi že v naših slovenskih deželah razširjajo; Sinovji čuvaji pa spijo. Uk se ljudstva zabranili več ne da; al nočemo, da se nemška nevera med Slavjane razseje, odprimo njim lastno pot izobraževanja, in potrebne omike. Diesterwegov »Wegweiser« je nam sicer priporočē, pa Bog daj, da bi se njegove veroslovne načela med Slavjani nikjer ne vkorjenila. Kdor jih pozna, ni mo prav dal. —

Slovenske otroke bomo tedaj naprj: po slovensko učili. Učili jih bomo po vodila lepeh povest, in v prijazen pogovorah. Veste kaj sta naš Zveličar, in Sokrates s pogovori, in s povestmi opravila. Mamo bomo sami govorili, tolkio več za otrokam priloznosti dajali se govorenja privoditi. Kmaloe prve dni, k v šolo pridejo, jih bomo prašali po imenah vsega, kar v učilnici vidijo, in jih s vprašanmi naganjali, predmete dobro ogledovati, in pomniti. Peljali jih bomo v mislih v očetiuj dom, v očetovo poslopje; jih voditi po hiši, po izbah in sobah, po hlevih, in skednjih, po parnah in žitnicah. Šli bomo z njeni v vert, in na polje, na ledino, pašovnik, in travnik, v gozjd in dobravo. Povdali se bomo v cerkev; ogledovati v duhu jih bomo učili vase, in gradove, terdjavre, in mesta; in preiskati vse, kar se tam znajde. Ta bo prava stopnja našega nauka, zlasti s celo majhnimi otroci. Reči, ki jih ne poznajo, jim bomo, kar je le mogoče pokazali, zarisali — zarisovati učimo — in pravo ime, po kterem se kliče, povedali. Vernili se bomo po tem naziv v učilnico, in se postavili na drugo stopnjo našega opazila: to je, jih bomo učili spoznavati, in imeinovati dele po imenu poznaneh predmetov. Treka stopnja bi bila: zapaziti unanje, po malem tudi notranje lastnosti — posebno lastnosti podobe, barve itd. Na četeri jih bomo napeljavali spoznavati: iz česa je ta, ali una reč unarejena, s kterem orodjem itd. potem tudi: k čemur da se vptrobjuje, kako se rabi, in zadnič v čem je nek reč drugi podobna, v čem od njemu različna. Imamo v tem ukú navodov dosti. Nekteri se deržijo tet stopinj zaporedama, drugi je nakup spravijo. Po naj vsak stori, kakor se mu bo ločje, in pravejši zdelo; jas hočem le — kar mi bo mogoč. — nar bližnji predmet v pregled vzeti, ino brez da bise imeinovanih stopnič terd deržal v tinklmu ukú Slovenščini nekoliko kaj storiti.

Čutim, da se mi bo težko godilo; pa najdam se znanje pr-zanesivo:ti ino pripomoki drugih rodoljubov. Nisem nikdar

*) Takoh hohlavce se imamo »liberte« trosijo razzadnost v mlada nedolžna serca. Ako se ne bo na njive skerbljivši pazilo, bodo prej al šlej, se nam posme-hovaje ukali: »tr-p tard!« (prepozno).

namenjen bil, svojih misel in skušnjaj o šolskem poduku, ki sem si jih nil sam, ali po svojih tovarših, in iskrenih součiteljih nabral, javnosti izročiti; lo ljubezem do domovino, do Slovencev, ki je jo celo moje srce polno, me žene in priporo, me dane prilikočnosti poslušati, in dragom Slovencam po pričujočem listu, dokler boljše sestavkov ne bo dobival, in dilniti mogel, iz svojega brama, kar, in kolikor bom zamogel, v prevdakar in v pretresovanje ponujati, proseč. De naj po skušnjaj, in kar bo dobrega, ohranijo, ter v djanju speskuji, si prizadevajo. Pričnem s osobito melodiko: — mislim pa tudi iz občuteni, kar so mi v njej nar važnejo in nar praktičnejo zdi, ako bom utegnul, pogovarjati. Prosim le, da naj mi slavni bravci, zlasti učitelji, vsako slovo, vsako besedo, ki bi so njim pripravno ne zdele, zaznamiti, in kako bi se mogio pripravnejši reči, odkritosrečno povedati blagovoljijo. Posebno prosim, naj me v tem podpirajo duhovni in učitelji, ki po deželci v slovenskih krajinah prilikočnosti imajo, materni jezik v ustih prostega Slovence bolj, ko vsi mi drugi, opozavajo.

IZ BOSSUETOVIGA RAZGOVORA.

POSLOV. M. VERRÉ.
(Dolja.)

STARI IN NOVI ASIŘJANI, MEDIJANI IN KIL.

Veliko kraljestvo Egiptčanov je kakor odtergano od vseh drugih, in nima, kakor vidite, dolgiga nasledka. Kar nam povedati ostane, je bolj podperito in gotovihših rokov.

Pri vsem tem imamo še prav malo gotovija, kar prvo kraljestvo Asiřjanov tiče: pa na zadnje v kateri čas se hoče njegov pričetek po različnih mēnah zgodopisateljev postaviti, hoto vidili, de takrat ko bil svet v mnogo majhne države razdeljen, katerih knezi so bolj se ohranili, ko rasti skerbeli, jih jo Nin, prederznih in mogočnejši ko njegovi sosedje, eniga za drugim poteri in svoje pridobitve prav deleč proti izhodu pognal. Njegova žena Semiramida, ki je s častiljelnostjo, njenimu spolu zelo navadno, pogum in mnogo sklepov, ki jih niso vajeni pri njemu najditi, združevala, je namčne svojiga moža podpirala in osnovo te samovladje dokončala.

Bila je brez dvoma velika; in velikost mesta Ninive, ki se čez velikost Babilona povzdiguje, kaže to dovolj. Pa kakor nam umniši zgodopisatelji, te samovladje tako stare, kakor nam jo drugi kažejo, ne delajo, je tudi tako velike ne delajo. Pre dolgo časa se vidi majhne kraljestva terpeti, iz katerih bi morala zložena biti, ko bi tako stara in tako obširna bila, kakor nam jo lažjavi Ktezija, in tisti, ki so njegovim besedam verjeli, popisujejo. Res je, de Platon, skerbni opazitelj starovin, kraljestvo Troje o času Priama Asiřjanskimu kraljestvu pristeva, pa pri Homeru, ki ni bil pri svojim namenu slavo Grecijo povzdigniti, te okoljine pozabil, se tega nič ne najde; in smé so verjeti, de Asiřjani so bili na zahodnim malo znani, ker jih tako moder pesnik, ki je tolikanj skerbel, svoje pesme z vsim okinciti, kar je njegov predmet zadevalo, na-njem ne kaže.

Vender po računu, ki smo ga nar pametnijša spoznali, je bil čas oblega Troje narlepši čas Asiřjanov, ker je čas pridobitve Semiramide, tode so se lo proti izhodu širile: tisti ki se ji nar bolj prilizujejo, pravijo, de je svoje orožje na tisto stran obračala. Preveč se je Ninovih sklepov in zmag vdeležovala, ko de bi ne bila njegovih namenov napredovala, sicer lebi njeniga kraljestva tolikanj pristojnih; in mēnim, de se ne smé dvomiti, de se je Nin iztočniga držal; de ker nam Justin sam, ki ga kolikor more podpira, prvi, de jo svojo pričete na zahodni strani na mejah Libije dokončal.

No vém tedaj kdaj bi bile Ninive svoje pridobitve do Troje pognale, ker se tako malo kaže, de bi bila Nin in So-

miramida kaj takiga pričela; in ker so vidli, de vsi nju nasledniki, od nju sina Ninija naprej, so v taki mehančnosti in lenobni živeli, de so komaj njih imona da nas prisile; in ker so je bolj čuditi, de je zamogio njih kraljestvo obstati, ko verjeti; de bi se bilo širiti moglo.

Brez dvoma so ga bile Sezostrove pridobitve veliko zmanjšale; ker so pa le malo časa terpelci, in ker so jih njegovi nasledniki le slabo zdereževali, je verjeti, de so se deželci, ki so jih Asiřjanom odvzeli, že dolgo časa njih gospodovanja vajene, same od sebe pod-nj poverilno; tako de se je to kraljestvo v veliki mogočnosti in v velikim miru obdržalo, dokler ni Arbac mehančnosti njegovih kraljev, toliko časa v postopju skritih, spoznal, in Sardanapal, zastran svojih razuzdanost imeniten, svojim podložnim ne le zaničljiv, temuč tudi nepretniljv postal.

Med drugimi kraljestvi, ki so iz kosov prviga asiřjanškiga vstale, ste vidili Niniviški in Babilonsko. Niniviški kralji so imé kralje Asiřije obdržali in nar mogočnejši bili. Njih ošabnost se je zastran njih pridobitev, med ktere se pridobitov izraelskiga kraljestva ali Samarije šteje, kmalo čez vso mejo povzdignila. Roke božje in vidljivja čudeža jo bilo treba, jim vbraniti, de niso Judejo pod Ecehijam poteri; in ni se več vidilo, kakšne meje bi se zamogio njih mogočnosti postaviti, ko se je vidilo, de so nekoliko potcem v svoji sosednih babilonsko kraljestvo napadli, kjer je bila kraljva rodovina opesala.

Bilo je kakor de bi Babilon celci zemlji ukazoval odločen bil. Njegove ljudstva so bile polne duha in poguma. Od nekdej je modroslovje z lepimi umetnostmi med njimi kraljevalo, in iztočno ni imelo skoraj boljših vojakov ko so bili Kaldejci. Starodavnost se čudi nad bogatimi žetvami, dežele, ki zdaj zastran lenobe prebivavcov brez obdelovanja leži; in zavolj nje obilnosti so jo nekdanji perzijski kralji tretji del takó velikiga kraljestva šteli.

Napuhljeni tedaj zastran prirasti, ki je njih samovladji tako bogato mesto podverga, so asiřjanski kralji nove naméne imeli. Nebokadnecar I. je menil, de ga njegovo kraljestvo ni vredno, ču mu celiga sveta ne pridruži. Nebokadnecar II. prevzetniš ko vsi kralji, njegovi predniki, je hotel po meizmernih izidih in po čudnih pridobitvah raji kakor Bog češčen biti, ko kakor kralj gospodovati. Kolikanj del je v Babilonu počel! Koliškošno zidovje, koliškošni stolpi, koliškošne vrata in koliškošno ozidje so se v njemu vzdigovati vidili! Bilo je kakor de bi hotel Nebokadnecar vnovič nebu žugati. Njegova, desiravno po božji roki potera ošabnost je v njegovih naslednikih spet oživela. Nobene oblasti niso mogli okrog sebe terpeti; in ker so vse pod jarm spravili hotli, so bližnjim ljudstvom nepretniljvi postali.

Ta nevidljivost je zoper nje veliko ljudstem na iztočnina z medijanskimi in perzijskimi kralji zedinila. Ošabnost se lahko v nevsmilene zverže. Ker so babilonski kralji s svojimi podložnimi nevsmileno ravnali, so se ravno tako celce ljudstva kakor poglavni gospodje njih kraljestva s Kitram in z Medijami združili. Babilon, ki je bil ukazoval in zmagovati prevčevajen, ko de bi se bil tolikanj sovraznikov, zoper njega zvezanih, bal, so ko se je nezmagljivja mēnil, Medijani, ki si jih je podvrčel prizadeval, vzeli, in poginil je nazadnje po svoji ošabnosti.

Osođa tega mesta je bila čudna, ker je po svojih lastnih znajdbah poginilo. Evfrat je na njegovih širokih planjavah skoraj ravno to delal, kar Nil na egiptanskih: tode, ga bolj pripravniga storil, je bilo treba še več umetnosti in več dela, ko ga je Egipt z Nilom imel. Evfrat je bil raven v svojim teku in ni nikdar čez brege stopil. Treba mu je bilo po vsi deželi neskončno število odtokov napraviti, de je mogel zemljija namakati, katerih rodovitnost je s to pomočjo taka postala, de je enake ni bilo. Silo njegovih prederčih vóđ zlomiti, mu je bilo treba tek po jezeroterih ovinkih napraviti in mu velike jezera skopati, ki jih je ncka modra kraljica tako krasno okončila, do ni verjeti. Nikotrida, mala Labinata, drugači Nabind

1) Diod. lib. 2. Just. lib. 1.
2) Strab. XVI.
3) Herod. 1. Disc. Hal. I. App. in. op.
4) Gen. XIV. 1. 2. Jud. III. 8.
5) Plat. de leg. III.
6) Just. I. Diod. II.

1) Xenoph. Cyr. III. IV.
2) Herod. I.
3) Xenoph. Cyrop. III. 4.
4) Herod. I.

ali Baltazar imenovaniga, zadnjiga babilonskiga kralja, je te velike dela napravila. Tode ta kraljica je še čudniši delo počela: namreč kamnat most čez Evfrat zosidati, da bi obé strani mesta, ki ju je neizmerna širokost reke prečevé delila, zamogle med seboj v zvezi biti. Tako doreča in tako globoka reka se je morala posušiti, odpeljati nje vode v nekako neizmerno jezero, ki ga je bila kraljica skopati dala. Tacas so most, za kteriga je bila trdnega snova pripravljena, zidali; in obá brega reko so z opéko do čudne visokosti obekli, pustivši v njima ravno tako obšéčne dohode, in tako lepiga dela kakor je ozidje mesta bilo. Natanjnost dela jo velikosti enaka bila.

Pa tolikanj previdna kraljica ni mislila, da je s tem svoje sorožnike mesto vsezi učila¹⁾. V ravno tisto jezero, ki ga je skopala, je Kir Evfrat odpeljal, do si je, obupaje mesto s sio ali z lakotjo premagati, od obé strani mesta pot odperli, ki smo jo po prerokih na tanjko zaznamovano vidili.

Ko bi bil Babilon verjeti mogel, da zna kakor vse človeške reči poginiti, in ko bi ga ne bila nesametna zaslužljivost oslepila, bil bi mogel ne samo previditi, kar je Kir storil, ker je bil spomin enakiga dela že nov, temu bi bil tudi, obvarvaje vse dohode, Perzijane v reketoku, po kterim so šli, poterli. Pa je lo na veselje in gosti misli: ni bilo ne reda, ne vredne povelje. Tako poginje ne samo nar terdnješi mesta, temve tudi nar večji kraljevstva. Stral je vse prevzel: nepobezni kralj je vbit; in Ktesofon, ki ta naslov zadnjimu babilonskimu kralju dá, zaznamova mende²⁾ s to besedo Baltazarjeve božje rope, ki nam jih Daniel s tako čudnim padam kaznovane kaže.

Medijani, ki so bili prvo asirskemu kraljevstvu razdžali, so razdžali tudi drugo, kakor de bi bil ta narod malo asirjanski velikosti vedno pogubljiv biti. Tode zadnji kralj so zavolj Kirove hrabrosti in njegoviga velikiga iména Perzijani, njegovi podložni, slavo te pridobivše imeli.

In v resnici gré ona vsa temu junaku, ki zrejen v vojstri in vredeni pokoršni po šegi Perzijanov, ljudstev takrat tako zmérnih, kakor so bile pozneje sladne, je bil od mladih nog trezniga in vojaškiga življenja navajen³⁾. Medijanam sicer zlo delavnim in zlo vojaškim, pa na zadnje, kakor so sploh zgodí, po svoji obilnosti omehkušim, je bilo takiga vojskovodja treba. Kir so je njih bogatij in njih na iztočnim vedno spostovaniga iména poslužil⁴⁾; upanje izida pa je v trame, ki jih je bil iz Perzije pripeljal, stavil⁵⁾. Že v prvim boju je bil babilonski kralj ubit in Asirijani so se razkopirli. Premagovavec se je novimu kralju v posmesnem boj ponudil; in ko se je serčignj skidal, si je čisto miliga kneza, ki kri svojih podložnih varje, pridobil. Z hrabrostjo je politiko združil. V strahu tolikanj lepo deželo razdžali, ki jo je že kakor svojo pridobitev imel, je dal skleniti, de naj se kmetam od obé strani priznane⁶⁾. Znal je nevidljivost bližnjih ljudstev zoper obšabno mogočnost Babilona, ki je vse napadal, obuditi: in poslednjé, ko jih je slava, ki si jo je ravno tako s svojo velikodušnostjo in s svojo pravico, kakor s srečo svojiga orožja zadobil, vse pod njegove zastave zedinila bila, si je s toliko pomočjo silno obširno deželo podvergel, in iz njih svoje kraljevstvo zložil.

Tako se je ta samovladija povzdignila. Kir jo je tako mogočno storil, de je pod njegovimi nasledniki resti skoraj morala. Pa de se razumi kar jo je pogubilo, je treba Perzijane in Kirove naslednike Gerkam in njih vojskovodjem, posebno Aleksandra priliciti.

PERZIJANI, GERKI IN ALEKSANDER.

Kambiz, Kirov sin, je ponašanje Perzijanov skazil⁷⁾. Njegov oče, ki je bil sred vojniških skerbi tako dobro zrejen, ni zadosti skerbel, naslednika tolikiga kraljevstva takó zrediti, kakor je sam zrejen bil; in po navadni osodi človeških reči⁸⁾, preveč velikosti jo škodovalo kreposti.

Darj, Histaspov sin, ki je bil iz zasebniga življenja na prestol povzdignjen, je bil narviksi oblasti pripravilni, in si je nekoliko prizadeval, napéčnosti popraviti. Tode pokvarjenje je bilo že preveč občno, obilnost jo bila v zaderžanje preveč napéčnosti vpeljala; in Darj sam ni bil dovolj moč obranil, da bi kós bil, druge poplana popraviti. Pod njegovimi nasledniki se je vse zverjelo, in gizdnost Perzijanov ni več mére imela.

Pa desiravno so ti narodi, ko so mogočni postali, velko svoje strave kreposti zgubili, ker so se radostam vdali, so vendar zmiraj nekaj veličanskiga in zlahniga obranili. Kaj se more zlahniga viditi, kakor grozo, ki so jo nad lažjé imeli, ki jim je bila vedno ogajuna in zameljiva pregeha⁹⁾? Kar jim je bilo za lažjé nar geršiga, je bilo od posojil (bogajm) živeti. Tako življenje se jim je lenobno, nesramno, sužno in tolikanj zaničljivši zdelo, ker k lažjivosti napeljuje. Po nekaki velikodušnosti, njih narodu prirojeno, s to premaganimi kralji spodobno ravnal¹⁰⁾. Če so otroci takih knezov količkej v stanu bili, se s premagovanci zastopili, so jih pastili v njih deželi skoraj z vsimi znamenji nekdanje visokosti gospodovati. Perzijani so bili s plujci pošteni, prijudni dobrotljivi, in so se jih poslužiti znali. Zasluzne meže so spoznavali, in si jih pridobiti, niso ničesar zamemarili. Ker je, de niso modrosti, ki dobro videti uč, poplana spoznali: njih veliko kralvstvo se je vedno z nekako zmešnjavjo vladalo. Nikdar niso mogli lepe umestnosti znati, ki so jo Rimljani pozneje takó dobro rabili, vse dele velike države zedinili, in iz njih popolno celost napravili: tudi niso skoraj nikdar brez znamenitih puntov bili. Brez politike pa vendar niso bili.

Vodila pravice so jim znane bile, in imeli so nekoliko velikih kraljev, ki so skerbeli, de so se z občudljivo natanjnostjo držale¹¹⁾. Pregehe so se ostrjo kaznovale: tode s to zmernostjo, de ko se je prvim pregreškam lahko zaneslo, de je ponovljenje z ostrimi kaznami pokorilo. Imeli so dosti dobrih postav¹²⁾, ki so skoraj vse od Kira in Darjiga, Histaspoviga sina, bile. Imeli so pravila vlado¹³⁾, vredene sklepe, jih deržati, in veliko pokoršino v vsih službah. Ko se je reklo, de visoki, iz kterih je zbor zložen bil, so očé in usesa kneza¹⁴⁾, se je tudi knez opominal, de ima svoje ministre, kakor imamo mi svoje počutke, ne de bi počival, temuž z njih pomočjo delati: in ministri, de nimajo za-se, temuž za kneza, ki je njih poglavar, in za celo telo države delati. Ministri so morali v starih pravilih samovladije¹⁵⁾ podučeni biti. Zapisnik pretečenih reči, ki se je imel¹⁶⁾, je naslednikom v vodilo služil. V njemu so se vsakotriga službe zaznamovale iz straha, de bi knezu v sramoto in deržavi v veliko škodo brez pomezde ne ostale¹⁷⁾. Posamesne občni blaženosti pridobili, je bil lep način, učiti jih, de nimajo nikdar le za-se, temuž za kralja in za celo državo, v kteri se vsak z vsimi drugimi zajde, darovali.

Ena prvih knezovih skerbi je bila poljedelstvo¹⁸⁾ povzdigniti; in deželni poglavarji (Satrapi), kteri okrajne so nar bolj obdelane bile, so milosti nar bolj deželni bili. Kakor so imeli urade, vzstanovljene za nošo orožje, takó so jih tudi imeli, ki so čez kmetijska dela žuvali: bile ste enaki službi, kteri ena je deželo varvali, in druga jo obdelovali skerbeli. Knez ja je skoraj z enako ljubeznijo podpiral, in skerbel, de ste k občni blaženosti pripomagovale¹⁹⁾. Za takimi, ki so se v vojski koristno ponesli, je bil nar bolj v časti kdor je dosti otrok zredil.

Spostovanje kraljeve oblasti, ki se je Perzijanom od mladih nog navdihovalo, je šlo čez méro, ker so mu molenje pri-miševali, in se bolj sužnjem ko podložnim, ki so postavni oblasti pametno podverženi, enake kazni: tak je bil duh ju-

¹⁾ Plat. Aleth. I. Herod. I.

²⁾ Herod. III.

³⁾ Herod. I.

⁴⁾ Plat. de leg. III.

⁵⁾ Eth. I. 13.

⁶⁾ Xenoph. Cyrop. VIII.

⁷⁾ Eth. I. 13.

⁸⁾ Ibi. VI.

⁹⁾ Herod. I.

¹⁰⁾ Xenoph. oecoe.

¹¹⁾ Herod. I.

¹⁾ Herod. I.

²⁾ Xenoph. Cyrop. I.

³⁾ Pol. V. 44; X. 24.

⁴⁾ Xenoph. Cyrop. IV. V.

⁵⁾ Xenoph. Cyrop. V.

⁶⁾ Plat. de leg. III.

tranjcov; in znabili, de jo njih živa in silna natora terdnoji in smnovoljniš vladit'orja.

Cez načín, po katerim so se otroci kraljev redili, se Platon čudi¹⁾, in ga Gerkam ko priliko popolne reje priporočuje. Od sedmega leta so se sklopljenam iz rok vzeli, de bi se na konje djali in za lov uril. V starosti štirinajstih lét, ko so začne duli izobraževali, so se jim v poduk štirje možje izmed nar pobožnosti in modrejših deržavc'ov dali. Prvi, pravi Platon, jih jo učil magije, to so pravi v njih jeziku, službe božje po starih pravilih in po postavnih Curostrah Oromacoviga sina. Drugi jih jo vadil resnico govoriti in pravico delati. Tretji jih jo učil so no dati sladnosti premagati, de bi vedno svobodni in res kralji, gospodarji sami sebe in svojih želj, bili. Četeri jo njih serčnost zoper strah okrepečoval, ki bi jih bil sužnje storil, in jim zaupljivost, ki je k gospodovanju tolikanj potrebna, vzel. Mladi gospodički so se na kraljevim dvoru z njegovimi otroci redili. Posebna skerb se jo imela, de bi nič nespodobniga ne vidili in no slišali²⁾. Od njih zadržanja se jo kralju razlog dajal: razlogu, ki se mu je dajal, so nasledovale na njegovo povelje kazni in pomezde. Mladost, ki jih jo vidila, se jo zgodaj s krepostjo znanost vobogati in ukazovati učila.

Pri tako lepi naredbi kaj bi se no bilo od perzijskih kraljev in njih plemenitih upati moglo, ko bi se bilo tako skerbilo, jih v napredovanju njih starosti dobro vladati, kakor se jo skerbilo, jih v njih mladosti dobro podučiti³⁾. Pa pokvarjen zadržanje naroda jih jo kmalo v radosti spravilo, zoper ktere nobena krepa ne obvarje. Vender je treba obstajati, de pri vsi mehkužnosti Perzijanov, pri vsi skerbi, ki so jo za svojo lepoto in za svoje lišpanje imeli, jim ni hrabrosti manjkalo: zmiraj so z njo bahali, pa so od nje tudi slavne znamenja dajali.

Vojska umetnost jo imela pri njih prednost, ki jo zasluži kakor taka, v ktere zavetju so zamorevo vse druge v miru uriti⁴⁾. Tode nikdar je niso popolnoma poznali, in niso vedli, kaj ožrnost, pokoršina, vredenje trum, red hoje in taboriš, in poslednji nekašo vodstvo, ki velike trope brez zmešnjave primérno giblje, v armadi velja. Ménili so, de so vse storili, ko so brez zbirje neizmerno ljudj vkup spravili, ki so dosti prederzno, tode brez reda v boj šli, in ki jih je neskončna množica nepotrebnih oseb, ki so jih kralji in velikiši za seboj samo za radost vlačili, overala; zakaj njih mehkužnost jo bila tolika, de so hotli v armadi ravno tako veličanstvo in ravno tako sladnost najti, kakor v krajji, kjer je imel dvor svoje navadno stanovanje; takó de so kralji v družbi svojih želj, svojih priležanj, svojih sklopljenov in vsiga, kar jo njih sladnosti služilo, hodili. Zlata in sreberna posoda in drago orodje jo sledilo v čudni oblinosti, in poslednjič vse drugo, kar tako življenje terja. Takó zložena armada, ki jo je z prevelika množica njenih vojakov zadrževala, jo bila še z nezmejnimi številam takih, ki se niso bojevali, obložena. V taki zmešnjavi ni bilo moč zložno gibati; povelje niso nikdar o pravih času dohnale, in v boju je šlo vse kakor je moglo, brez de bi bil kdo kaj previdil zamogel. Pridajajo še, de jo bilo treba kmalo končati in hitro čez kako deželo iti: zakaj neizmerna, in ne samo tega, česar je za živeč tega, temuč tudi tega, kar radostam služil, lakoma truma je v majhnim času vsopuzila, in težko se zapopade, od kod jo mogla hrano jemati.

S toliko pripravo so Perzijani vender ljudstva strašili, ki niso vojske bolj znalo ko oni. Še tako, ki so jo znalo, so bile ali po svojih lastnih razpetjih oslabljene, ali od množice svojih sovražnikov poterte, in tako je Egiptčansko pri vsi svoji oslbnosti zastran svojih starovin in zastran svojih modrih narédov in zastran pridobitev svojiga Sezostra Perzijanom podložno poslato. Ni jim bilo težko, malo Azijo, in še clo gerške vseliša, ki jih jo azijska mehkužnost skazila, vkrotiti.

Ali ko so nad Grecijo prišli, so našli, česar niso nikdar vidili, vredeno vojaštvo, umetno poglavarjo, vojake vajene z malim životi, telesa v delu vterjene, ki so jih boj in druge v ti doželi navadno urenja gibčne delale; armade, res srednje, tode enake krepkim životam, ki so kakor zgol žila, in kjer jo

vse polno duha; sicer tako dobro vladano in povečjem svojih vodjev tako vdane, de bi so moglo mčiti, de vsi vojaki le eno dušo imajo, tolika zložnost se jo vidila v njih gibanju.

Pa kar jo Grecija šo večiga imela, jo bila levlna in prevladna politika, ki jo znala odjenjati, so prederzati, in braniti, kar jo bilo treba; in kar jo še vsiliga, pogum, ki ga jo ljubozno do domovino nepremagljiviga delala.

Gerke, po natori duha in poguma polne, so zgodaj omikali kralji in vseliša, ki so iz Egipta prišlo, in potem ko so se o prvih časih v različnih krajih dežele ustanovile, jako omikanjo Egiptčanov povsod razširile. Od njih so se životniga urenja naučili, boja, teka, dirjanja na konjih in na vozeh in drugiga urenja, ki so ga s slavnimi venci olimpijskih igr do popolnoma dognali.

Kar so jih pa Egiptčani nar boljšiga naučili, jo bilo, de so bogljivi bili in se po postavah v občini prid izobraziti pustili. Ni bilo posamesnih, ki bi lo na svojo opravila mislili, in nesreč deržave lo toliko čutili, kolikor njih same zadencjo, ali kolikor pokoj njih družine kalé: Gerki so bili vajeni sebe in svoje družine kakor dele volkiga telesa, namučé telesa deržave spoznati. Očetejo so svojo otroke v takim duhu redili, in otroci so se že v zibelji učili domovino za obrno mater imeti, ki so še bolj njeni, ko svojih lastnih staršev bili. Beseda „izobrazenost“ ni pomenila pri Gerkih samo pohlepnosti in vzajemne prizanesljivosti, ki ljudj tovaršljivo dela: omikan človek jo bil lo dober deržavljan, ki se vedno udu deržave spozná, ki se postavam vodil dá, in ki so z njimi v občini prid zveže, brez de bi zoper koga kaj pričel. Nekdanji kralji, ki jih jo Grecija v različnih deželah imela, Minos, Kekrops, Tezej, Koder, Temén, Kresfont, Evristen, Patrokli in drugi enaki so bili tak duh v ves narodu razširili⁵⁾. Vsi so bili priljudni, no prilizovaje se ljudstvu, temuč njegovo blazenost oskerbljaje in delaje, de jo postava gospodarja.

Kaj bi od ožrnosti sodeb rekel? Jo bilo li kedaj resnobniš sodniše kot Areopag, ki je bil na vsem gerkim v taki časti, de se jo pravilo, de so se bili clo Bogovi v njemu prikazali? Že od prvih časov jo bil imeniten, in nar berže ga jo Kekrops po priliki egiptčanskih sodniš osnovál. Nobeno društvo ni toliko časa imenitnosti svoje stare ožrnosti obranilo, in goljivi zgovernosti so bile v njemu vedno vrata zaperte.

Gerki malo po malim tako izobraženi so se v stanu, sami sebe vladati, ménili, in mesta so jo večí del v ljudovladaje spreobrenili. Tode modri postavodajc'arji, ki so se v vsih deželah vzdigovali, Tales, Pitagora, Pitak, Likurg, Solon, Filolav in tolikanj drugih, ki jih zgodovina zaznamova, so vbrnili, de se ni svobodnost v razuzdanost zvergla. Postave, priprosto pisane, in ki jih jo malo bilo, so deržale ljudstva v pokoršnit, in delaje, de so k občni blazenosti deželo pripomogovale.

Zapopadek svobodnosti, ki ga jo tako zadržanje vdihovalo, jo bil čuden: zakaj svobodnost, kakoršno so si Gerki mislili, jo bila svobodnost postavi podložno, to če reči, pameti, ki jo je vse ljudstvo spoznalo. Niso hutli, de bi med njimi ljudje knko oblast imeli. Poglavarji, strašni o času njih službe, so postali seč posamesni, in niso ko toliko oblasti obranili, kolikor jim je jo njih skušnja dajala. Postava jim jo bila gospodinja: ustanovljala je gosposke, vredovala njih oblasti in kaznovala poslednjič njih slabo uredenje.

Tukaj se ne vpraša in ne preiskuje, če so bili ti zapopadki tako terdni, kakor so se dozevali. Na kratko Grecija jo bila vna-nje zaobjljena in jo imela rajni mapčnosti svobode, ko mapčnosti postavne podložnosti, desiravno so té v resnici manjši. Pa kakor ima vsaka oblika vlade svoje koriste, je Grecija od svoje te imela, de so deržavljeni svojo deželo tolikanj bolj ljubili, ker so vzajemno viadali, in de je zamogel vsak posamesen prve časti doseči.

(Dalje sledi.)

¹⁾ Plat. Alcib. I.

²⁾ Xenoph. de exped. Cyr. jun. lib. I.

³⁾ Xenoph. oecua.

⁴⁾ Plat. de leg. III.

K r a s.

(Iz časopisa: Laibacher Zeitung Nro. 106.—7.)

Našiga miliga Cesarja mislimo, da ne bi vredniši pozdraviti mogli, ko do se iz izkrenosti do svoje domovine oglasilo, ter našinu, za pravi blagor svojih ljudstev tak vnetim Cesarju med namu pred oči kraj postavimo,—kraj, ki mu po dolgih in širokih prostorih golo kamnje priča, da je že več stolet zapuščen in zanemaren; kraj, ki človeku, ko ta rovali svet obišče, žalostno podoba kamnite Arabije, scer v mali primeri, toda v celji nje grozovitosti pokazuje in vendar v resnici zasluži, da se mu vsa skerbi skuže.

Razložiti tukaj na dolgo in široko velik in neprecenljiv prid, ki bi ga Kras dal, ko bi obsajen in obdelan bil, ne le naši kronovini, temuč celinu cesarstvu, bi predolgo bilo, ali splošni prid, ki bi Kras po tim takim dal avstrijskim mornarstvu—ker bi mu lesa za ladje rodil; z dravnosti Tersta, ker bi mu naravni branitelj proti močno hudi borji bil; železnici, ki ima česnjiti tuj, ker bi ji zavetje bil proti vlnarjem in zamelam, de nič ne rečem od naravnega blagor naše kronovine, ki bi les za ladje in zidanje prodajala, precej v oči skoči. Pri ti priči hočemo ta važni predmet lo kratko načrtati, drugi krat pa nar prej ko bo mogoče, s pomočjo veliko sostavov, ki so nam jih razumani in za blagor domovine vneti rojaki blagovoljno poslali, obsirniji ga razložiti.

Kras, zdaj zgolj kamenje razno ležečo in gor stoječo, je o času rimskega cesarja Avgusta, kakor zgodovina priča, bil gosto hrastovje, ki je Rimu, tacas ljudi prepolnim dovolj svinj-rudilo, in mu za ladje ali plavo, veliko lesa nosilo, in kako razen je zdaj? Skale, ki so skoraj po celim Krasu vidijo, so priča, kako se narava močno bori? reče, kakor grozne kosti nekdanje rače, ter so žalostni prehod od vedno zelenih, z oljko obsajenih hribov v Istriji, do juških, s snegam vedno pokritih, prek Krajnskega ležečih planin. Prav resnično govori naš verli rajec gospod M. Vertovec, ko pravi: (Vinoreja n. 99.) Ču ptujec po morju v Terst pride, in se proti sredi cesarstva iz Tersta poda, ga na Občinski strah in groza obide, ko to kamnito, suho in pusto Arabijo zagleda! Ali polte v Lipico, kjer je cesarsko kobilisce, in precej bote vidili, kaj bi Kras se biti mogel. Ko bo kraševce poslednjo hrastovo vejo prodal, in se ti ptujca želoda kupiti moral; takrat še le se bo zdramil. De bi nam deno bilo še 200 let živeti, de bi oblast čes Kras in Terst imeli; v 150 letih bi vam Kras skoraj brez stroškov in s vednim pridom, kakor lep raj, zapustili, ter radi še 50 let več živeli in se lepiga dela veselili.

Misel—Kras obsaditi in obdelati—in djanje obrniti je res več ko deset let treba; ali kjer so nikdar ne začne, se nikdar ne konča; in prej ko se kaj začne in bolj veličansko ko se začne, prej in gotovši se dočrni. Mogoče, da bi se danasue dni, ko se toliko in toliko reči začne, tega dela ne tollili!

Nar ložuj pa bi se izpeplajo, ko bi se teržanska srenjska vlada, ki ima navado, vselej prav veličanske stvari napraviti,—saj bi teržanski mestu, ki je prav za žila avstrijske države, na ravnost v prid bilo, ko bi pravim, teržaska srenjska vlada se, to v djanje postaviti, s gospod ministram knežtvsija združila. Ni kratko nikar dvomiti, de bi se veliko dobriga in veseliga ne doseglo, ko bi se zbor nekoliko članov napravil, ki bi jim puste kraje po Krasu razgledati, s znanimi, v kmetijskih izuzenimi možni so posvetovati, svet predelati, in razne kraje zaznamovati bilo—le za njive in ograde, uno za rušo. Privolite, de vam tukaj zavolj tesnobe prostora lo splošne reči načrtamo.

Kras v njive in ograde spreobniti ali predelati, je kakor priča neki umeten deželan na Krasu*), lahko; alj na več krajih tako strošno, de čes 1/2 od sto pri ti priči čistiga dobička ne da. Neč se pa no more, de taki kraji niso za sadjoreje, posebno za murvo dolri, ki se prav lepo redi. Drevo bi se zares skoraj povsod prav s pridom nasaditi dalo, ker ni verjeti, koliko se ruša, tako reči, iz tal sil. Do pa mladovje, ki sem ter tje pogrnja, no zraste, je naj več blago krivo, ki

ga na pati, ko je še mlado, prijava in poltiči; pa tudi ljudje, ki zavolj pomankanja slame in druge stlejo listje, kakor sorase, za blago čisto pograbijo, tudi čeke, še so drobne in malovredne porčejo in prodajo.

To bi se tedaj oistro prepovedati moralo. Ko bi se gromovje rasti pustilo, kolikšen korist bi to za Kras bilo! Suša, ki skoraj vsako leto, toliko škodi, bi se znanjala; borja bi svojo meč zmiram bolj zgubila; listje, ki bi na tla padalo, bi sčasoma clo golo kamnje pokrilo, in hostoreja, ki perst redi in množi, bi rodovine tla napravila. Za hosačvo bi tedaj narprej posebno skerbeti treba bilo.

Ravno ali seltevno delo na Krasu perst vedno manjša, zmiram je manj priljaja, dokler se bo zadnji vsa zgubila, ako se temu zlegu o pravim času k okam ne pride. Ni morebiti temu žalo-ten zgled kolovoz stare rimske ceste, ki so že 5—8 palcov verh piče zemlje kaže? Temu so tudi pašišča sem ter tje žalostna podoba. Voda perst odnaša, borja razpahuje; kmet pa njivi nikdar ne nadomesti, kar ji odvzame. Res de kraševce po zimi išče po svojih njivah zemljnih krajev, ki so kakor počivališča v kamnitih pušavah, skops s pikonom, krampan ali kopačo in siponom, ki so skoraj edino kmetijsko orodje v teh krajih, s velikim trudom zemlje, jo—večkrat clo po listvah ali lojtrih iz takih jam znoši, po celji njivi razpeloje, jame pa s kamnjem zasuje, in s zemljo zato prihranjeno spet pokrije. Atj tako delo, ki na videč nekoliko pomaga, v resnici veliko škodi, ker se zemljeni kraji vedno manjšajo, in kaj bo, kadar ne bo več kje takih zemljiš njiti in kopati? Takrat bo Kras zgolj suho, nerodovito kamnje. In kaj bo takrat nevrudnem, čvrstim kraševcem početi, ki jim je že zdaj od dnin (Zermat) in od težavnih kervah dobičkov na cesarski cesti večidel živeti treba? Če si po teh splošnih čertah prihodnost tega vblagaj ljudstva pred oči postavimo, ne moremo, ko de s ganjenim srcem nesrečo razodenumi, ki Krasu preč; vladstvo, ki po očetovo za blagor ljudstev skerbi, serčno prosimo, de naj s djanjem in s močjo prisloči, in vsa rujake in vse duhovne pastirji na srednim Krajnskim opominamo, de naj se tega važniga dela vdeležijo.

Pred vsaj pa bi treba bilo za gnoj posebno skerbeti. Ker je Lipica pri konjskim, tako reči priljčen raj, kaj bi Kras bil pri človeškem, ki dvanstakrat toliko daži? Koliko več ta ko uni velja, so že stari narodi kakor Virgiljevi, Plinjevi in veliko drugih spisov kažejo, popolnoma znali; in nam imunitiš ločebnik današnjih dni, Just Liebig in vsi učeni može sedanjih časov, ki imajo s kmetijstvom opraviti, so to tak belodano dokazali, de se ovrčci ne more. Človeško blato, ki bi k temu rabilo, bi vsaj s perviga umetno suho napravljati mogli; v temu se med evropskimi narodi Francozi in Belgijani posebno razumad. Tako napravljeno blato bise v Terstu nar bolj dober kup, ko bi mogoče bilo, prodajati moralo. In vsaka mlekarca ali krašcarca, ki bi ji bilo, ali ki bi hotela prazna iz Tersta iti, bi morala takiga gnoja, kolikor bi se spodobilo, brez plačila seboj vzeti in nesti. Ravno tako bi moral vsak kraški voz, ki bi mu bilo praznima iz Tersta iti, vsaj za pol voza takiga gnoja enako brez plačila vzeti in peljati. Vsaka srenja ali občna soseska na Krasu bi morala vsako leto nar manj toliko nar revnišiga pašišča, kolikor tal se en dan preorati da, obdelati, ga s takim brez plačila donesenim gnojem pognojiti, očistiti, in kjer bi mogoče bilo s žitom, kjer pa ne, s želodam obsajati. Razumni se pa lahko, de bi se po takih krajih, ki bi se s želodam postjali, blaga pasti ne smelo, dokler bi hrastovje od tal ne odraslo. Ne da se precentni prid, ki bi ga tako hrastovje v prihodnje dalo! Kdo pa ne ve, de je jo per sem sebični misli na nazočni menjivi prid slovo dati treba; ni li naša domovina celost, ki ji je vedno obstati, li ji jo zmiram mogočnejši biti; tudi ni prav pri majhnih rečih se ustaviti, kjer je kaj veliciga za narprej pripraviti. Zraven tega bi vsako leto manj toliko, in po stopinah več prida bilo in sčasoma bi vse blato iz Tersta za gnoj po Krasu rabilo. Vblugi ljudje, ki zdaj v kucehah, s kamnja in blatu vkup stlačeni, prav ravno živd, bi se po mlina vzdignili k blagostanju, ce se komaj misli. Ko bi se blago namužilo, bi si kraševce clo zina iz Tersta takiga gnoja vozil, in delavni in nevrudlivi ljudje po Krasu bi svojim dobruotnikam za narprej vedno hvaležno pesem peli. De niso to prazno sanje, so v djanju priča

*) Gusp. Pollaj c. k. poštar v Sezani.

če ravno inajluna, ujivo in ograde, ki jih je g. Pollaj s teržaškim gnojem na terzinu Krasu napravil. Ker posamezen v malim, znanore družtvo v velikim in še več.

Nadajem se, de ta kratki načrt bo mojo misel, ki jo bom v kratkim obširni razložil, zavolj česar blagovoljni sostavkov poprosim, zadosti pred oči postavili; ne morem pa, ko do še rečem, de prav važna je; Bog daj, de bi se jo v djanju lotilil

Kako bi bilo jesen (*Fraxinus excelsior* Lin.) rediti in ga listnatiga ali pernatiga blagu pokladati.

Jeseno listjo ali perje je, kakor se vé, dobro za kermno drobniga blaga po zimi; v naših krajih se tudi po malih in srednih gorah povsod navadno poklada; tode kakor se je dozdaj s njim pri nas ravnavo, ga ni bilo zadosti, tudi ga je bilo kmetu večkrat treba s preveliko gubo časa in s prevelikim trudom napravljati; ker občno tega lesniga in pokalniga sadreža ni obdelavo, temuč le sekal, kjer ga je po sreči našel. Ravno pa rade na rebrih in kraj polja, kjer se lahko porabi; po pašišah in gozdišč se pa tako pogostama ne najde; kmeci ga pa le tudi v takih krajih poišče, o Velikim serpanu in Kimovcu vej naseče, in iz gerdih krajev več ur deleč v zvezkih ali butarah na herbtu domo nanosi. — Povsod je veliko golih ali pa s brezkoristnim germojevim obrašenih pašiš, ki so blizo hleva, ali ki se do njih vsaj ložj grú. Ko bi so te, če tudi ne vse; vsaj sentertje, in ču tudi ne procej, vsaj po malim s jesenam vuctno obsadile, bi kmec zadosti listnate ali pernate klate in scer nar bolj v cenu dobil, in tako lahko svoje blago pomnožil, brez da bi mu treba bilo pomnožiti dele in stroške. Zatoraj naznanimo tukaj kratko vodilo, jesen umetno rediti, kar je posebno kmecem po gorah, ki več drobnice redé, dobro priporočiti.

Kakor hitro jesenovo seme zarumcni ali zarjavja, jo po različnosti podnebja v Kimovcu ali Kozoporsku zrelo, ga je treba pobrali in do setve spravili na zratični pod in ga pridno obračati.

Če je mogoče, jo treba seme vsjati, kakor hitro se je napravilo, na vsaki način pa se tisto jesen, ki je izzorilo, ker tako knli zo prihodno spomlad v Malim serpanu, sicer pa še le za dvejni ali trejni leti v Rožnim cvetu.

Vsejo se po lesičah, ki jih je treba v dobrih tleh, kjer suša ne škodi, kakor po vertih napraviti in dobro ograditi. Tla je treba, kolikor mogoče, globoko prokopati, zemljo dobro razrahljati, če je s travo ali s plevelam zarašena, je treba travo ali zgornjo lice zemlje dol obrniti, zdolanjo zemljo pa na njo vreči, zato de se plevel zataro, in de ga ni treba toliko rutl. Lešice morajo pa ravno biti; kjer pa tla ravne niso, je treba zataro napraviti.

Ni treba so umikati, lešice dobro napraviti, kjer na temu stojji ponašanje setve.

Ko je lešica napravljena, se naredijo pale globoke enakovrste brazdice po 6 palcev ena od druge, se seme va-nj-vseje, so nekoliko v tla pritisnito ter s prav rahlo zemljo pol palca na debelo pokrije. Kakor jo že rečeno bilo, seme, ki se tako vseje, kali v prihodni spomladi; če je treba, se preruje, in tako dolgo v lešicah, namreč v semenišču rasti pustí, dokler prisadeč 2/3 čovlja visoko zraste; potem pa se po okolj dvehj letih izkopa in v sadišču prsadí.

V sadišču je treba ravno tako tla napraviti, kakor je zgor od lešice rečeno bilo, in jesenovo mladice so v njemu vsadé po enakovrstnih razorih, ki so po čovlju eden od drugiga, po čovlju prisadnico od prisadnice; če je treba se prerujejo; vsako spomlad po je treba tla po verhu pridno prekopati. V sadišču so sme med sadno versto povrci tudi sočivje n. p. fazol, bob itd.

Ko prisadnico nekí v 6 letih po sežnju visoko zrastejo, so na pašišé alj v gozjd, to ču reči, kamor so so namenile, v lukne prav pripravljene, po sežnju ena od drugo s redam vsadé, če jo treba, ograde, de jih blago ne poškodí, in ko je spet okolj 6 let preteklo, so kakor nizko ali visoko košate drevoj napravijo, to ču reči, vsako 4. ali 6. leto se veje o Velikim

serpanu ali prvo dni Kimovca obsečejo, ter vojnikji za kermo ali pokleju po zimi napravijo; pri ti pričí pa je dobro košu dreves zamesti namreč jih kakor visoko košate dreveje napraviti, ker se po tim takim bolj dolgo ohranijo in več vej za klate dajo.

Okolj 15 let bi se tudaj hotelo, zrediti koristen jesen; nikar naj se nobenem časa in truda, ki bi ga ta čen treba bilo ne prestrašil. Do takrat so bo jesen, kar ga je uravno, spravil, in znanorej bo vselej klate, ki jo nar bolj v cenu, za zimo zadosti bilo. Resnično bi nam všeč bilo, ko bi naši storiš jesen tako redili in nam tako pravila jesenovo klate zročili bili, in ravno za to nam ni treba kasnití, se te reči lotiti.

Od reje orehov (*Juglans regia* Lin.) in pitalnih kostanjev (*Castanea vesca* Lin.)

Orehi in kostanj se vedno dobro prodajo; in to je takim, ki jih pridelojo, toliko bolj koristno, ker nimajo s njimi skoraj nobeniga stroška zastran reje, če se prva reja stabel in vsnka letna sprava sadú izname, ki ga tudi toliko ne stojí. Verh tega se orehov les išče, visoko ceni, in že zdaj drugo plačúv; v Terstu kubiški čevlj po 2 f.; zatorej se vsako leto prav veliko débel prodá in poseže; zadnji čas jo tedaj ga nadomestiti ali marveč skerbeli, kako bi to koristno drevo znanorej izrediti dalo, ter ga kar rediti početi.

Les pitaliga kostanja nima šn tolike vrednosti, kakor orehov; ali kér so v poslednih časih ljudje ali plavke in železnice toliko hrastoviga lesa pobrale, de so pomnkanje že občati; ker je dalje kostanjev les za zidanje v suhim ravno tako dober, kakor hrastov ali še bolj, in clo za ohróv lahko rabi; ker je posledni pital kostanj, kadar so žito ne pomese, prav dober za žirve; zraven pa tudi že zdaj njega prodaj veliko znese; gorško okrožje ga vsako leto prodá in izpelja bliz za 8000 f. — po južni železnici pa, ki se ima do Tersta izpeljati, njegov prodaj se do severnih krajin in clo nerazv razširil bude; ni dvomiti, do to sadonore drevo je vrcino, de se ga posestniki posebno primejo in ga v našim podnevlju, ki mu se prista, redé in množé.

V primorju je dosti prav prostornih, golih in obrašenih pašiš; na Goriškem jo 136896 ral, na Istrijskim 357933 ral, večí del tako rečeniga komunjskiga ali sovskegá, in na tih je prav veliko ravnin ali vsaj prostorov, kjer ti drevesi prav lepi pridete. Če se mokre ali viazne tla iznamejo, oreh in kostanj raseta v vsih nekoliko debelih tleh; oreh pa le več apnoto zemljo ljubi, kostanj pa jilovco in pesek skup, namreč jilave ali sadanove tla. Obojih sad je na gričastih solnčnih ali večernih bregih bolši kakor v drugih krajih.

Murva so je, kakor jo dobro znano, se lo v poslednih časih bolj po vrednosti rediti in množiti začela, ko se je snjo umetno ravnati počelo, ko so se namreč prave sadišča za murve napravile; tako je treba tudi sadonoso in drugo drevoj brez razlike, tedaj tudi orehe in kostanje rediti.

Takoj sledi tedaj kra-ku vodilo, napraviti sadišča za orehe in kostanje. Tla se v tih sadiščih ravno tako napravijo, kakor je v pretečenim sastavku od reje jesena rečeno bilo.

Orehi in kostanj so pobirajo, kadar so zreli, in so do jesenske setve v ružinah ali lušinah spravijo, o spomladni setvi so se pa brez ružin v suh pesek vsadé. Ko so v jeseni v ružinah vsadé, kalijo prihodno spomlad v Velikim travnu; ko se v spomladi vsadé, kalijo v Rožnim cvetu ali v Malim serpanu cnakiga leta.

Oboji so vsadé v razore, ki so 2 palca globoki, in se s rahlo zemljo pokrijejo tudi 2 palca na debelo.

Razori za sajo orehov imajo biti po 2 čovlja eden od drugiga; in orehi so tudi enako po 2 čovlja eden od drugiga va-nje vsadé, ker se 4 do 5 let v sadišču rasti pusté, brez da bi se presadili, in so še lo potem in sicer kamor so se nameli, presadeč, ker presaji v jeseni smerzlna po zimi lahko škodi. Mladim oreščám za presad škodi, če se obrzevajo; zato jih je lo za ladne leto, prej ko so presadé, meseca Mladiga serpana obrezati, pa veršic ali krono dobro varvati. Med orchevo razoro se sme povrci ali vsejati sočivje vsako ver-

siti, scer pa je treba tla vsako leto v spomladi prekopati, in če je potrebno, travo izruti.

Razori pa, ki so ima kostonj va-njo vsaditi, so napravijo po čevlju eden od družiga, in kostonj so va-njo vsadi po 6 palcov kostonj od kostonja. Slednjo namreč drugo spomlad so presadi v sadišče po 2 čevlja eden od družiga in scer v razore, ki imajo enako po 2 čevlja eden od družiga biti. Med te razore so sme sočivo vsajati, kakor je že rečeno bilo. Kostonje presadež se pa obreže, če je treba, v Malim serpanu, to če reči, se poržejo mladice, ki pri tleh okoli poganjajo, do ne rase kakor germ. V sadišču so pusti kostonj 4 do 8 let, kakor se hoče večji ali manjši, kamor so misli, presaditi; ali prej je treba ga požlahniti, in scer kakor se zna ali s popki ali s cepi. Ko so mladice $\frac{1}{4}$ palca debele, se blizo tal v spomladi prirežejo in cepijo; dreve žlahniča soka pa nikol toliko ne trpi. Mnogi pusté rajši mladice v sadišču rasti, dokler niso na tri palce debele, in požlahnijo potlej njih glavne veje s popki ali cepi.

Presadež se orehi ko kostonji, kamor so namenjeni, v spomladi, potem ko se so zeto prej lukne skupale in za prav napravile. Kako jih narediti je znano, ravno tako se vé, da je sadež ograditi, ali vsaj posamezne sadice s perviga s kolci podpreti in s termjem ograditi treba, de jih blago ne poškod. Prav dobro bi bilo, ko bi si vsaka občina ali soseska sadišče vsaj za orehe, in kjer je podnebje bolj toplo, tudi za kostonj precej napravila, de bi si med tem, ko so bo južna železnica do Tersta izdelala, mladice izredila, ki bi se že prvih deset let po tim ko se bo ta del južne železnice doveršil, kamor se bodo namenile, presaditi mogle in roditi počele, kar bi naše narodne dohodke veliko izvišati in nas posebno v slabih letih od pomanjkanja živeža obvarovati moglo. De je tomu tako, so iz sledediga računa lahko spoznati: gorisko okrožje ima pastišča 136896 rali. Če je le $\frac{1}{10}$ za orehe ali kostonj po prostori dober, in če je na vsaki rali 40 takih prostorov, bi se na njih namreč na 13689 ralih 547560 orehov ali kostonjev lahko redilo, ki bi vsako leto sploh, deblu za deblu po 1 f., skupaj vsako leto 547760 f. dohodka imeli. Istria ima pastišča 357933 rali; moglo bi so tedaj 1,431720 debl izrediti, in vsakoleten dobiček bi ravno toliko florintov snezel.

Kako bi azijske kozje češnje ali metuljve jagode ali pasjakovino rediti in v prid avstrijsanske obratnosti obrniti bilo.

(Iz dnevnika Avstrija, posebej namišljen in naznaniti dal F. Haas, c. k. r. u. dolevnicni sprotni pisar. — Na Danju 1850. V tiskarnici Dragotina Gerolda in sina.)

C. k. ministorev kmetijstva in rudrstva je 2. d. Mal. travna 1850 št. 4389 nam pet natovov tega maliga sastavka poslato, in priporočilo, de naj bi so za reajo kozjih češenj s obzirarn na naše podnebje in na našo zemljo večji skerb imela.

Ker ni mogoče, de bi s temi natisi vse razdele na ravnost vedležili, hočemo tukaj poglavni osnov tega sastavka naznaniti in — nekolko ga razjasniti nekaj predstaviti in kar smo za zdaj v ti zvezi napravili, pridjati; zraven pa so ponudimo, gor rečeni sastovk vsm s p. n. gospodarn članovam druživa, ki bi j'm mar bilo, poskusiti kozje češnje rediti, po pristojnim razdelu poslati, kakor hitro nam bo njih želja, kakor si bodi, na znanje prišla.

Kozje češnje so neko gromje, in de neke vrste in so te le redko kakor nizko drevice. Njih sad je jagodast, in jagode so, posebno nezrele, prav dobre za barvo ali bojo.

V avstrijskim primorju so najde troja različna kozja češnja ali pasjakovina, namreč:

1. Občina ali splošna kozja češnja ali pasjakovina (Rhamnus catharticus. Lin.), ki se lahko presadi v mladikah, v mladical, ki iz stora poženejo in v semenu.

Nje ljublj Sar ali barva, ko je zelen, ne suh, rumeno — ko je suh, prav zeleno in tamno-zeleno; — jagode, ki so nezrele, šarajo ali barvajo volno in kožo rumeno; — taljni velikiš so večoma šok-in-mozel. — Večji gruski in imetkov po mestih zapravljali, in zagnali; svoje vradnike

ali slikarje, zmoežje iztisnen sok zrelih jagod s galunasto vodo in pusté, do so po tim v berbuncih ali mehurjih v gorikim kraju posuši.

2. Kozja češnja ali pasjakovina za bojarjeno ali šaraju (Rhamnus infectorius. Lin.) in

3. Kozja češnja ali pasjakovina kamenita, ali polzik ali pasik (Rhamnus saxatilis. Lin.) Teh obeh jagode so dobro za rumeno šarati ali bojariti in za rumeno barvo malarjev ali slikarjev. Posebno na Francoskim, kakor pravijo, navadno za barve rabijo.

Ta predstavek je vzet iz gojzdniga rastlinoslovja n.ta Bechsteina; zdaj pa sledi obsej Avstrije ali gosp. F. Haasa.

Iz perviga so je kozje češnja ali pasjakovina redita zastran barve samo na Parkim; v poslednih 30 letih pa so je v mali Aziji tako povzdignila, de zdaj Evropa vso, kolikor ji je treba jr, iz male Azije čez Carigrad dobi; in ti, ki jo v mali Aziji obdelujejo, od leta do leta sploh okoli 47723 f. d. d. za jagode potegernjo.

Vsak pasjakov germ prinese vsako leto sploh 1 $\frac{1}{2}$ f. jagod; in če so po splošni ceni od trojih let 1846, 1847 in 1848 i. f. po 36 kr. stavi, pride na vsak germ 53 $\frac{1}{2}$ kr.; pri temu se pa ne sme pozabiti političkih zmot v i. 1846, ki so vso kupčijo, zatorej tudi kupčijo in ceno kozjih češenj kazile.

V mali Aziji se kozje češnje ali metuljve jagode ali pasjakovina ali polzik ali pasik umetno obdelujejo. Divje mladice so v prvih semeničih izredé, drugo leto v sadišče presade in takaj poslednje leto, tedaj tretje leto s popki cepijo, in tako požlahnjene mladice se poslednje leto presade v svoj kraj po sežnju ena od druge; kjer po tim že poslednje leto roditi počne, in v petimu letu, tedaj skupaj v desetih letih po sevni popolnoma izrasejo; deset poslednjih let nar več prinosejo; potem pa po stopinjah odjemljejo ali p-sajo, tako de je treba 30. leto germ prav pri tleh poseči, mladice, ki iz Stora prožene, potem sept opopiti ali pa stariščo sceloma skupati in mlade žlahne mladice nadomestiti.

Ker v takih krajih ali sadiščih na vsakim [] sežnju 1 germ rase, ki vsako leto sploh 1 $\frac{1}{2}$ f. jagod prinese, ki 1 ž po 36 kr. vsako leto 53 $\frac{1}{2}$ kr. snešejo; bi v celih številkah vsakoletni pridelek goriskiga campo, ki ima 1015 [] sežnjev, na 15 cent. jagod ali 900 f. dnarja prišlo.

(Avstrija in g. Haas nista prav zrajtala prideleka po 3 f. 33 kr. na [] sežnji ali po 3603 f. 15 kr. na campo, ker sta na [] sežnen nar večji štev germov, ki je mogoče, namreč 4, namesto nar manjšiga namreč eniga samiga postavila.)

Če se premisli, de je Evropa dozdaj vso pasjakovo barvo scistama iz male Azije ptezala, in de se volneni in lesnovolnati obratnosti v Evropi za naprej velika razvitez kaže, de se bo tedaj potreba kozjih češenj od leta do leta množila; ni mogoče de bi se ne spoznalo, de je čas in spodobno, v avstrijskih krajinah, ki imajo malonazijskim enako ali skoraj enako podnebje, namreč v Primorju in na Laškim reje kozjih češenj s posebno pridnostjo se lotiti.

Pasjakovi germ, ki v mali Aziji divje rase, pravijo, de je neki razpol kozje češnje za bojarjenje t. j. Rhamnus infectorius, Lin.; mi smo se že na visoko ministorev kmetijstva obrnili, de bi cepov požlahnjena germ iz male Azije dobili; med tim pa bomo v druživenimu vertu in na solnčnih krajih v peško-ilištih tleh blizo okoli Gorice nekoliko divjih mladih tukajšnjih kozjih češenj zredili, ob svojim času jih s imenovanimi ptujimi cepi požlahniti — zraven pa no bodemo opustili, s lasnimi cepi in popi domačo kozje češnje na poskus požlahniti, ker požlahnjene bodo prej ko ne, kakor azijske bolj za barvo bile, kakor divje. Nasleda ne bomo ob svojim času zvesto naznaniti zamudili.

V Gorici i. M. travna 1850.

KOLLER.

Od zemljišnega oprostjenja.

Je lo preres notajljiva, prav istina, da kmet v prednarčne vradnike in gosposko skor nobenega zaupanja več ni imel, v krajih ga tudi več imeli ni mogel. — Večji gruski in taljni velikiš so večoma šok-in-mozel. — Večji gruski in imetkov po mestih zapravljali, in zagnali; svoje vradnike

lako slabo plačovali, da so prisiljeni bili na vse strani po kosečih kruha, ki si ga stralali, zevali ter havsali; ter svojo oskerbnike dan za ducvnam unganjali: njuj denarjev pošiljati, itd. tako da so lahko očito vidi, v kakšni stiski je vboji kmet bil, ki ni pisati ne brati znal, ni njih jezika razumel, so Stevilka ni poznal; in kuko so ga od vsih strani derli in drceli morali. Nekoljune kresjio so o tem dosti dobroga sturilo; so kueta vrvarole in podpirale; todo niso valjlo doseči mugle, kur jih jo tikalo. Nekteri kresijski komisariji si je niso hotli skazati s deželno gospodo, in kmet je torej lo mlolokaj pravico zderzal, da jo li očividno na njegovi strani bila. Niži vradniki so si vedli drugič pomagati; poslušali so namro svetov, ki ga je nezvesti hišnik dolžnikam svojega gospodarja dal; in so namest peterko, ki jo je kmet plačati moral, dvojko zapisali. Od tod so prigovori: Vranu vranu očes ne skluje, in: Objljubiti, in gosposka, besedo deržati, je kmetiška! — neko poterjenje, in skoraj občno veljavo dobili. In od tod tudi pride, da kmetjio se zamiraj sunljajo in dvomijo, da bo zemljiško opreostjenje so kadaj v njihov prid vrnesilno. Velike, prav velike hvale torej vemo, in izrečemo g. Ambrožu za sostavk, ki sno ga pod gor imenovanam naslovom v listu 25. let. Novic prejeli. Podamo ga tudi našem čitateljam, ino še lo serčno željio pristavimo: da bi Bog vsaki kronovini tako jake, in verio mozjo za oiskodovanje zemljiš dal, kakorsnech se Kranjska gmetujio. Istrija so jih, žalibog! mende ne sme nadjati. Kur slišimo so Slavenco za to ni oglasilo, ko jedan, in taj jedinjo je bil, ko so Lahi obrečkovanje v pomoč vzeli odrinjjen. Nite sostavk:

Distriktna komisije svoje dela tako izvrstno dopolnjujejo, da jo že dosihmal prerajit oškodnino urbarskih davkov za dvajset grajsinj dokončani; tudi jo pri nekterih že desetina prerajana. To Stevilko je seer so majhno v primeri k vsm grajsinjam našo dežele; ker so se pa že v začetku distriktno komisije svojih del tako serčnb lotile, zamoremo upati, da njim bo pridobitje vse še bolj od rok šlo, ker mislimo, da se bodo na eni strani kmetje prepričali imeninosti te ravname, in se z zadovoljnostjo uvali postavam, ktere jih bodo rešilo neslane zavzeve. podložitva, — in da na drugi strani grajsinje zavoljo majhni reči ne bojo po daljnih priložbah opravljanja zaverale, ampak dane postavo tako veljavno spoštovala, kakor so spodobiti zvestim deržavljanam.

Da se bo pa vsaki prepričal od prihodnoga polajšanja urbarskih davkov, damo danes razgled na znanje, kakó da se urbarsko davšino in tlaka pri distriktnih komisijah prerajujejo.

Matovž Petrič, tudi Verbič imenovan, ima v Notrajnih Goricah polovico grunta, ktera leži pod gruntno gosposko Mostal pod urb. Stov. 20. Od tega grunta je on grajsini vsako leto sledečo davšino odrajoval, ktere bom po navadni sredni ceni v denarjih prerajal:

činžni denar	1 gold. 17 krajc.
10 jejo po pet za en groš	6 "
10 povosin prediva	10 "
1 kokos	20 "
3 merniko pšenico po 2 gold.	6 "
3 merniko ovsu po 45 krajc.	15 "
2 mernika prosa po 1 gold.	2 "
52 dni vožno tlake, po katasterski ceni	26 "
30 kraj. na dan	" "
52 dni peš tlake, po katasterski ceni 14 krajc. na dan	12 " 11 "
10 funtov prediva sprestli po deset krajcarjev od funta	1 " 40 "
vse vknj	52 gold. 9 krajc.

Od tle šumo so odštejio peti del, to je finstejce, kakor jo bilo do leta 1848 postavno, z

10 " 22 "

lako ostano 41 gold. 47 krajc.

Ta podložnik je pa pri tlaki nasprot od grajsino vsako leto dobival tole: za vožno tlako 3 merniko njde, po sredni ceni po 1 gold. 3 gold. — krajc. pri mlaviški skozič

dni jed za llača-na, po sredni ceni 7 krajc. — gold. 56 krajc.

čo so to nasprotno odrajavilo	3 gold. 56 krajc.
preč vzame, ostano letno plačilo	37 " 41 "
Ljubljunska distriktna komisijo, pri kteri je g. dohtar Ovičaj za pravdosrednika, je pa to davšino po sedajnih postavnih takole razsodila:	
činžni denar	1 gold. 17 krajc.
10 jejo po vinarju	2 " 2 " "
10 povosin prediva	8 " 8 " "
1 kokos	8 " " "
3 merniko pšenico po 1 gold. 12 krajc.	3 " 37 " "
3 merniko ovsu po 23 krajc.	1 " 9 " "
2 mernika prosa po 40 krajc.	1 " 20 " "
51 dni vožno tlake po 10 krajc.	8 " 40 " "
52 dni peš tlake po 4 krajc.	4 " 2 " "
10 funtov prediva sprestli	1 " 2 " "
to zneso vknj	21 gold. 27 " krajc.

Nasprotno odrajavila so takó ocenjene:

za vožno tlako 3 merniko njde po 34 krajc. mernik 1 gold. 43 krajc.	
10 jejo po 2 krajc. — 16 " 59 " "	
to nasprotno odrajavilo se odvzame	1 " 19 " 59 " "
ostano letno plačilo	19 " 28 " "

Od tega letniga zneska pado po datumu 12. septembra 1849 cna tretjina na podložnika z 6 gold. 29 krajc. kar bo imel Matovž Petrič s cesarskim davkom, to je, s frontki vred, v mesičnih razdelkih v cesarsko kaso odrajaviti. Od tega letniga plačila, kteriga bo Petrič za naprej za vse urbarsko davke opravljal, znesa pa cela šuma ali kapital po 5 od sto 129 gold. 45 krajc. Če bo Petrič to šumo plačal, ne bo na cesarsko kaso zastran urbarskiga davka nič več dajal.

Todo nobeden ni primoran, kapitala precej plnati; to zna tudi sčasama storiti in v manjših šumah, nar manj v 20 goldinarjih. Matovž Petrič, pameten mož, je protokol pri distriktni komisiji radovoljno podpisal in rekel, da bo celo šumo od 129 gold. 45 krajc. precej plačal; takó mu ne bo treba za urbarsko davko nič več skerbeti.

V laki primeri se godí oškodovanje za urbarske davke in za tlako. Kakó pa de bo pri desetini, bom drugo pot dokazal.

Zdaj naj vsak sam presodi: ali ni to oškodovanje veliko polajšanje za kmeta. V pričujočim razgledu je dokazano, da se pomanjša navadna cena od 37 gold. 41 krajc. za kueta na 6 gold. 29 krajc. letniga plačila.

To, kar je tukaj pisano, jo resnično, in vsak se zna sam prepričati, če pogleda v protokole, kteri so pri deželni komisiji v Ljubljani.

Jez mislim, da bojo počasi vse krivo misli zginito; vender pa ne morem zderžati, da bi tudi nekoliko ne povedal od tistih gospodov, kterim gre velika hvala v tle rečeh. Bilo jo že v 'Novicah' govornjo od predsednika g. dohtarja Ullepiča; njegovo obnašanje čez daljej bolj poterdí, da jo v resnici veliciga zaupanja vreden, ki ga jo ministerstvo v njega postavilo.

Ker pa v ti imenitni zadevi en sam človek ne more vsiga pregledati, so mora g. predsednik tudi v tem čust skazati, da si je tako pomagavo zbral, kteri so pravico in neutrudljivo v svojih opravilih vedejo. Ti so gosp. dohtar Šupeli, gosp. Dr. ž. Lehman in gosp. Strangfeld. Ti trije gospodje izdelujejo mnogovrstne opravila pri deželni komisiji, in neutrudljivost g. Šopelna in g. Lehmana je tolikanj veči hvale vredna, ker ona dva tudi po deželi distriktno komisijo obiskujeta, in razjasnjeno v dvombah dajeta.

Tudi so očino hvale vredni vradniki računstava, gosp. Wicani, in njegova pomagavca g. Košir in g. Šteska. Tem gospodam je naloženo, vse rajinge pregledati in razjasniti na podlagi rektifikatorja.

Kar pa distriktno komisijo zadeno, so za pravico obnašajo zraven družili gospodov še posebno zalvake vredni gg.

dohtar Ovičaj, Brunner, Konšek, Taučar, Wašni-
cius, dohtar Orel, Mordaks, Kramar; tudi od g. dohtarja
Hahna, pravdosrednika pri Radoljski distriktni komisiji, ki je
še le svoje opravila pričel, priključimo tako vedenje, kakoršno
nam ga obeta njegova učenost in pravoljubnost.

Lažni Car, Ščepan Mali

historičesko zbirjo, preko polovine 18. vijeka, iscrpljeno iz
dokumentatnih arhiva Mletčake. Sačinjenijo od slavnog para
Svijetlog Vladike Gospodina i Gospodara Petra Petrovića Nje-
guša Vladjetelja Crnegore, brdih i proče.

G. sačinitelj svemilostivo udijeli meni ovo važno djelo za
tisk, i ovo biće sjajna zvijezda za našu historiju, domovinu Ju-
goslaviju: Ova knjiga sadržavačo oko 10 tabaka i iziće čo na
svijet do nekoliko nedjeljah, za cijenu od četrdeset krajcar=
gorotana, i platiti kud se primi. Gospoda pak skupiteljji
dobitće za svako 10 istisaka, i naloga.

Budući pak da do sada naše knjižarstvo malo ali ništa
duševno proizvode nepodpomažao, ja sam prinudjen podpiso
predbrojnija skupljati, za znati koliko istisaka ima se natiskati.

Umoljavam dakle sve rodoljube Jugoslavije, Gospodu po-
vjereniko "Društva Jugoslavenske povjestice (historije)" u
Trojednoj kraljevini i proče, kako u Narodnoj Novini o. g.
broj 123 strana 361; u vojvodovini kod g. D. Medakovića; u
Srbiji kod g. M. Popovića u Biogradu.

Ne manje i ostale rodoljube molim da usrdstvovati izvole
za podpise predbrojnija (jer ako brat brata ne pomože, to, ko
če drugi? zar latini i turci i strani ljudi koji negledaju drugo,
nego da nas deru i paraju i u jamu obaraju).

U Trstu 1. sedmana 1850.

AKRILJA STOJKOVIĆ.

(Odu glavari u sobu k Ščepanu i vede ga međa narodom, vaika šaka
od radosti, gruljaju puškama, žudo se reči, načine mu sjednice na sred
putja te sjedne. Vladika Sava podalako od njega sjedne, glavari okolo
njega dabe, a narod u gomili krugom stoji.)

ŠČEPAN (k narodu).

Pozdravljam te, viteški narode!
Prava diko roda Slavenskoga,
Ogledalo borbo nečuvne,
Očišćena iskro vjekovima,
Mučeniče i žertvo slobode,
Prognačiće za čast od tiranah.
Što uradi istok sa zapadom,
Kakvo strašne učini promjene,
Kakve sile satrije vrijeme,
Plijenise narodi Rimjane,
Utopi se Grčka u busnama,
Kakve misice Osman ispreluma,
Zjevnujući da svijet proguta,
Ihla Kurnan utrije Slavene,
Bratske krvi prosipju rijčke.
Ko bi ikad moga' vjerovati,
Da narodac jedan bez priprave,
Mož ostati i protivu stali
Divljoj sili svih zalah stati
Stambolskih grubijeh kakanah,
I otrovnoj sili vjerovanja
Pozdravljam te svetinjo Slavenska
(celiva zemlju pred sobom)

U tebe je moje spasenje,
A u mene tvoja sreća sjajna
Svu ču uno ispunit objete,
Koje ti je moj veliki preduak*),
Toržestveno za trud obrekao,
Nečo nigda blagorodna žrtva
Bez obilnog ploda ostanuti
Pozdravljam te junački utoču

Neka budeš i Carskim utokom,
Ah nesrećna Cara raskrujena,
(plaše i sav nared plaše).

POP AKRILJA.

Gospodare, cio narod želi,
Ako milost tvoja izvoljiva,
Da mu kažeš tvoja stranstovanja,
I rad šta te s prestola digoš.

ŠČEPAN.

Hoćahu me oženit latinom
Da s njom mrsim petko i srijede,
A ja nekčeh nikad ni do vijek
Svoju čistu vjeru pokazili;
Veljeh carstvo zemno izgubiti.
No nečasno da izgubim Carstvo,
Tada meni krunu oduzeše,
Hoćahu mi i glavu uzeti,
Ja poljezi noću bez obzira.
Znam za mene utočista nije;
Ko bi smio primiti me neče,
Ko bi htio primit' me no smije,
Hajde, smisli, haš u Crnu Goru,
Koja mi je srcu ponajbliže,
Primite me, a primili smiju,
Te ja dogri srećno u Carigrad
U jednoga dobra rišćanina,
Sve mu kaži, što je i kako je;
On me krovom u kuću namjesti
Dok telali na svakoju stranu
Zauriše po kletu Siambolu;
Car je ruski negdje u sakrovu,
U našem gradu velikome,
Ko ga Caru na poklon doveđe,
Dava Sultan blago nebrojeno
Nek ga nosi, dokle se nadosti,
Ko l' ga skrrije, ali kud proturi,
No veće mu muke udariti,
Kojih nema u kanon Osmanov.
Prepado se moj kukavi gazda,
Drkteći mi počne govoriti:
Da se možes mišom prometnuti,
Sakrio te ne bih nikojako
Od vrazijega nosa i pretresa;
Da se možes ticom prometnuti
Ne bi tebe krila unijela,
Koliko su kuke i okuke,
Dok bi na put pravi izlčio.
Prepadoh se da ču poginuti,
Jer su jezni Turci na Moskove,
No kad mrčec gazda me pozove
Te mi skupa dućanu njegovom',
Te on samnom u vreću panuka
Zamota me i narodi krasno,
Pa sjutra dan pet stotinah vreačah
Iz Siambola spremi put Mletcaka,
Te na brodu camnoma u panuku
Iz Siambola u vreću pobegoh,
A iz vreaće u Bjelke izlegoh,
To ja morem dokle u Sijekt dogjum,
Sve za Goru Crnu propitujem.
Kad vidjese žbiri i uvode,
Što željukjem i kud mi je srce,
Iščeraj me u Hercegovinu,
To ja skitaj tamo i ovanu
Dukle čogji u Arslanovića.
Ne pitaj, što sam ni od kud sam,
No pitaj koga sam zaznata,
Johac dobar, drugo neznan ništa
Dobro njemče, sjutra ćemo vidjeti,
Ako slažeš glavom-češ platiti!
Sjutra dan mi konja izvedoš,

*) Petar Veliki.

Silna hata kô gorskoga diva,
 Ne kovana i ne objahana
 To halata Arslanović—Ago,
 Skupilo se pedeset turakih
 Da gledaju ka' ću poginuti.
 Ja pojaši hata ka' sokola,
 Poneso me nako vikor ludi
 Kud sam šćedo i kud prvom skoči;
 Dan i noć sam na konju letio
 Dok od silo i umora pratio.
 Ja otolen pješke u bezpuće,
 Dan četvrti u Novomu sgajem
 Iz Novoga dogjem u Maina,
 I evo me, braćo, megju vama;
 Sa najviše sreće na svijetu,
 Sa gordoga Carskoga prestola
 U nesreću najljuću upadoh—
 U skitanje, sramotno stradanje,
 Prezrola me jošte sreća nije
 Kad sam doša' u svome narodu,
 Za kojim mi srce s ushićenjem
 U Carskome domu tucjaše,
 Ah sudbe se po vjetra okreću!

SAV NAROD.

Blago nama, naše sunco sjajno!
 Kad te sreća k nama donijela;
 Jošt nijesmo sreću izgubili,
 Kad megju se Cara vidijesmo
 Naše krvi, našega jezika,
 Za tvoj život naše položimo,
 Tvoja riječ naš će zakon biti,
 Na naša ćeš djela vidijeti,
 Našu ljubav Rusiji posestrimi,
 Našu ljubav k tvojoj Carskoj glavi,
 Našu ljubav k tvojoj Carskoj kući.

Sriemske Glasinke *)

OD

ILIE GRONOVICIA SRIEMCA.

V. S BOGOM SRIEMU god. 1847.

Zriem kak laste pred jesen se veće
 Kupe, da tam gdično zime nije
 Odlete, gdić jarko sunce grije,
 Pak će opet dojtj u proleće.

Mene dužnost ah iz Sriema kretje,
 Š njih odlazkom i moj sat već bije,
 Grud mi moja težkost njeku krije,—
 Taj razstanak u žalost me metje.

Al da tužne i vele razlike
 Laste će se opet povratiti
 Kad proljetno zsjja sunce—simo,—

Al ja š njima srietan neću biti
 Tvoje uživat Sriemu slave dike
 „S Bogom dakle dok se nevidimo!“

VIII. POVRATAK U SRIEM 1848.

Triput srietan jer se brzo vratit'
 Za lastami ja u Domovinu
 Gdić mi prva luč života sinu
 Gdić naučit Majku svojom zvati.

Gdić najlicpši-viek moj ah protrati',
 Mladost slauku, novinu, jedinu,
 I uživah rujsku slast nilinu
 Koju ništ na svijetu neizplati!

Nu da većejo sada za me srićio!
 Najdoh bo što prio jest mrtvo bilo
 Za dom i rod, da jo iz mrvila

Uzkrsnulo, i živo se kretje.
 Meni motreć to se učinilo:
 Da me majka na novo rodila!

XI. ZLOBA.

Vele naši: „nikad vrag nespava“
 Već nemiran uvijek obilazi,
 Sve zavidnim zlobnim okom pazi,
 Vieku slici urlajućeg lava.

Trn mu u oku tudja dika, slava,
 Želi da svo prod njim puzi, plazi,
 Što se diže gleda da porazi
 Nepazeći krivca niti prava.

Oj Karlovc! moje rodno mjesto
 Još nevidih tvoje prav sriće—
 Osim što to Bog positić često

S bujicom i jakom tućom veće—
 Evo tek što za dom, rod se dignu.
 Pa dušmanska već to zloba stignu.

XII. DUHOVI 12. LIPNJA 1848.

Svanu drugi blagi dan duhovah,
 Ali mjesto duha božjeg dara
 „Na oružje svi evo magjara!“
 Zove tutanj bubnjevah, zvonovah.

I za mala grmi glas topovah
 I dušmanskih kariačah, kumbara'
 Dušman pali, siće, robi, hara
 Rad raztierat jato sokolovah.

I u Pragu zlatnom u dan isti—
 Gdić, da s sloga učvrsti posveti
 Od svuda se skupiše Slavjani,—

Drugi dušman zlobom i zavisti
 Planu, to jim s bombam, bajoneti'
 Više Sabor držati zabrani.

XIII. MAJCI SLAVII.

Oj Slavio od troga počela,
 Svih narodah ti si lopta bila!
 Kod sveg nije ti nikakva sila
 Mogla sbacit Slave lovor s čela.

Pri pokretu toga svieta ciela
 I ti sbaci lance s tvojih krila.
 Na slobodni život iz mrtvila
 Uzkrсну kao fenic' iz pepela.

Pak i sad naš dušmanin nakami
 Tu pravednu želju proprićiti,
 Al trop tard! sad ih nikad Slavjani

Uzkrsnuši moraju živiti!—
 Naši kažu: što se gnječo jačo
 Sve to više više gore skate!

*) Izvadak iz mojih pjesničkih pokušajah.

XVIII. KARLOVCI SRIEMSKI.

Oj Karloveci varošice mala!
Al znatniom posta novo u doba,
Kada Slavjan sbaci lance roba,—
Nemoguć već snositi brieće zala;

Koja davno njem bjaše zadala
Dušmanina kletog pizma, zloba,
Htić ga u ponor viećnog srušiti groba,
Ne bi li s njim i Slava mu propela.

Ti si prva s tvojih sineh bila
Koja skoči na noge junačke,
Da obraniš dom, rod, stara prava,

Tvoj su primier bratja tad sliedila
Slavna Sriema, Banata i Bačke!
Ali prva teb pripada Slava!

XIX.

Vid te li vinske te brdine plave
Što Karloveci grle s jedne strane
A na njima one izkopane
Svud obkopa kanoti tvrdjave?

Tu su vile naše se zastave!
Ont bjahu sigurno obrane
Na Karloveci Dušman kad nabane
To svjedoci jesu naše slave!

U sried ovih ponosnih bedema
Ob dan ob noć i u vrijeme svako
Sokolovi naši jesu bdili;

Ti bedemi bjah štit sveg Sriema!
Dok god budu Slavjani živili
Od njih će se pripoviedat tako.

XX. VEZIRAC *).

Što Vezirac tako diže glavu?
Što oružan po njem narod vrvi?
Kao da je opet žedan krvi
Te ponovit želi staru slavu?

Gledjder silnu onu bojnu spravu
I junake kako svaki prvi
Bili želi da dušmana smrvi —
Slično biesnom razdraženom lavu.

Nemoj misliti to su Janičari
Opet, i njin biesni Mehmed Aga
I Turakah velik Vezir Ali,

Već su naši bijuće se s Magjari
Kojih mnogi ovdje jesu pali
A što osta publicke brez traga.—

XXI. TEKINSKOJ GOSPI **).

Majko božjal Gospo od Tekijel
Koj u spomen slavne te pobiede
Evgenic koju tu izvede
Iram taj mali u zrak vrh svoj vijez;

*) Vezirac malo jedno brdo pō sata od Karlovacah iduće k Varadinu, tako nazvano, što je na njem turaki Vezir svoje šator imno pri obsidantju Varadina.

***) Mala kapela ne daleko od Vezirca posvećena B. D. M. od sniega u spomen pobiede 5. Kolovoza l. 1716. Kažu

Evo slabi pjesnik suze lije
Dećim oči plaćuće mu gledi
Bezzakonjs; pogrde, uvriede
Koje episat kadro pero nije.

Da neviernik svo ovo učini
Svetom hramu tvom i Majko tebi
Ni najmanje čudo bilo ne bi;

Al Magjari svi krtjanstva sinil!
Zato i oholost ti njinu porazi;
Jer jao svakom koji sveto gazil!

Satira 5. knjige II.
PREMA ONIEM, KOJI LOVU TESTAMENTE.

ULISE I TIRESIA.

(Preveo Luka Mihó Bona.)

ULISE.

Nu mudri prorocē, van što me do sada
Nauči, kaži mi, kō staro imanje
Nezgodam rasuto, mog' opet skupiti?

TIRESIA.

Što, mnome rugaš se Ulise duboki?
Mališ malo, nač rodnu opeta Itaku,
I opet domaće viditi Bogove?

ULISE.

Tako je, nu misli, moj čajko, što stazi
Ubogū doć doma, sasviem odartu,
I cđiu ne naći ni stoku ni muku?*)
Bez bitja pri ljudim, i krepos i pleme?*)
Manje su cđnjene neg voga pri moru.')

TIRESIA.

Kad zbija toliko straši te uboživo,
Čuj načla, kiem lasno moć naći bogastva
Potom ti al ptica al gđe pade drugi
Pārvoļjak u ruke, nek leli najbrže*)
Gđe bitje svētili se, a gospar jeti:
Iz vāria čim voće pridē ti, nek prie
Tvoj starac okusi, Bog neg li domaći,
Prid oviem častiti ti nastoj onega,
On krive zlokletve nek zlotvor naše se,
I kārvin izmazan al' tca, al brata
Polišten i ružan svakomu, ne zato
Ako iste tvoje družtvo, skloni se ti pāri
Prati ga, i ruku podaj mu starju.')

ULISE.

Još gnusniem i s Damom imam se družiti?
Prosti mi, ja tako ne živich pod Trojom,
Gđe svedj se i najboljim inadih od vojske.

TIRESIA.

Nemoj se sārđiti, tot voliš ubog bit.

ULISE.

Da i to podnit ću hrabreno, misleći
Da negda naučih poždirat i gore.
Ti samo kaži mi, kako ću ja srebra
Te zlata moć vārpo sastavit iz nova.

da se Tekinska zato zove što je onde strašno krv tekla, u tom boju.

TIRISIA.

Rekoh ti, ter velim opet: svud starih
Stavi so loviti najzadnje naredbu;
Ni konac, ako ti prigrizlo il jedau
Il drugi, ter bégne odnese udicu,
Zato no izgubi, al zanat ostavi.
Da ti so naméni, vidéti dvojiu
Hitit se na pravdi za volo za malo,
Ti pazi, koj je bez déce, bogati.
Prem da je zločinac, i prema očitju
Razlogu drugoga dotira na pravdu,
Ti uzmi udiljo braniš onega:
Onega, nek bude gradjanja izvrstan
I svéta imena, nu zdravim djetom,
Al' s' ženom ka radja, ostavi na zada.
"Rodjaku, susédu, poznanu (svédj prijé)
Rêc stavi ka blagu, ka nu uho raztopa)
Tva krêpos taka je, da činit inako
Nemogu, nego te ljubiti ko brata:
Načih méšati zakonc, prid drugiem
Dobar sam razloga skazati na pravdi,
Kogod je, men' prio oči ima izvadit,
Neg krivo tebi čo porodit od dlake.
Ne misli, to moja misl' je, da ni rug
Ti budéc, ni da ti pogine i slama.
Ti dragi pojé' doma, ukri se, počini,
Za život tvoj radi, lepo se pokrepi."
Ti radit ostavi, što s' ima gledati,*)
Nikad se nekreni, kamenit ostani,
Il léto goruče uzbude pârliji,
Il zima sârditiem paliti sêverom.)
Ko vidi to, laktom tegnut čo susédu,
I reče: pazišli kô kropak i žestok
Ko vèran priatelj! Vidét' češ od svuda
Naplivat varnute, i rastiet muljače.)*
U oca bogata no rêdko najdo se
Sin slaba života (za sumnja dignuti,
Da slediš zvedéti, ki su bez žene, bez déce)
Hitro so pritiski k ovemu, i radi,
Za da to upiše Heroda drugoga.
Da zgoda ka dèto zanese, mož'
U mésto il priči — i rietko ova čes vara.
Kogod ti naredbu svu stane kazati,
Kaži je ko smutjen odmečat, i moli
Da prijé s tve oči bude je dignuti:
Nu bistar uhiiti, što pârvmu i listu
Red drugi bilježi; ali sam, al mnozieh
U družbi sazvan si, broj okom proléti.
Ne jednom sgodi se, da s usli zinutiem
Lorca zabušena ki starac ostavi,
Ko vrana, kom otó sir kuna iz usli.
I smêh čo dat mnogi Nisika Koranu.

ULISE.

Malmiteš ali se umom léteš nugati
Čin tako potajnu sboriš mi besédu?

TIRISIA.

Uliso, što godi ja velim ima bit
I necó bit, što godi ja velim inako
Men' stavna udeli proróči Apollo.

ULISE.

Nu ako smien rit, kaži mi očitjo
Ka tvoja pričica skrovena uzdráži?

TIRISIA.

U vréme, kad Mladé Istoka strah svego,
Od slavná Enec ki plémo svo dovodi,
Gospodit uzbude i more i suho,
Nasika vârlomu za ženu kôer dat čo
Koranu, misléti plén tako činiti.

Tastu čo zet svoja kazati naredbu:
I molit sârdnao, da je bude proštit.
S pârva se Nasika nevat čo, nu mnogo
Izmoljen, uzet čo, proštit čo, i nat čo
Za sebe, za svojih da nije ni mince,
Neg samo stavljeno, da ima plakati.
Récenim naučim još ovo prstavi:
Obârna gde žena, al sluga himbena
Zaludo vladaju gospars, njima se
Zadrúži, njih hváli, da hvaljen budéc ti.)*
U staros moju so sgodilo što čo riet:
U Thebi duboka starica naredi,
Da têlo svo mastim ima so nauit
Obilno, a pako na голу ramenu;
- Da Hered dâržan je do groba doneti;
Tako se mislija mâriva mu izpuznut, —
Ja cieniim jer živom dosadi težak, —
Pristupaj s načinom, ni posla ostavi,
Ni čini opota, da reče: do dičeva,
Komu god mârítit čo, ki mnogo govori.
Nu zato nije dobro ni svédjo mučati.
Bud Davo, i glavom stoječi prignutom
Ko da to sram dârži, svédj kaži predati.
Ne prestoj služiti: da vihar namjanit
Ustano, spomeni, da glavu ometn,
Da čuva své zdraviljo; uho mu prikloni
Pomnjivo, čim zine; ramena opréti, —
Iz puka da može slobodan iziti.
Ki žudi bit hvâljen, hvali ga, dokle god
Dišúci put Neba ruke obe zavít čo
On isti: ne večel dostu je! sve tiskaj;
I u mêh, ki raste, sviem duam ti puhaj;
Kad službe i misli na svârhu smert mila
Bude te sloboditi, i budéc začuo
Ne krez san, neg bédci oim raztvorenim:
"Vas dio četrvâti zapada Ulisa"
Ko munjom prestrašen zaupi: "lot večó
Nije Dama, nije moga dragoga prijatelja!
Gde nači drugogvdéti tu krepós, tu vèru!
To isto rec' opet prid večé čeljadi,
I ako suzicu mož' koju nažeti,
Nemoj te sram biti, vârh svega čuva" so
Licem očitovati skroveno veselju.
Ako ti naredi greb nevoi graditi,
Ko teb' je ugodno, nemoj u tem štediti,
Nek ukop hvâliti sve bude susestvo.
Ako ti i istom drug bude narediti,
Ki stari zlo kašlje, ter iste kupiti
Il doma, il zemlje tvoj dio, ne krai
Veselo volje ga pusti mu za malo.
Nu mene večó zov na tmasta Božica
Nauči živéti i ostal na zdravlje.

PAZKE. *) „Apotheca aut precus“ stoka = merces, copia
armamentorum et pecudum; Yuk. Apotheka ono je mésto starim
bilo, gde bilo je boljé vino u dimu, za da ostaje čist i ne-
mutno. *) „Bez bitja“ nisi kom re. *) Voga = alga. *) Ovdé
pokvaren je rukopis, u kojem kaže se: „al cepade (!) drugi
privoljak.“ *) Daleko od originala! Možda moglo bi se pre-
vesti: „No mari to prati, ak voli, ga u daljnjm okrug.“ *)
Tako stoji u rukopisu, a ja mislim, da je izostavljena réč: ne,
dakle: „Ti radit ne ostavi“ ili pako „ti radit nastavi.“ *) Pre-
voditelj ovdé nije zapazio, kakó pètsnik nenilo šiba naduto-
ga rimara Furia Bibakula, iz kojega pèsmotvorah nadutih na-
vede ovdé réči: seu rubra Cunicula findet Infantes status, seu
Jupiter hibernas cava nive conspuat Alpes. *) Ovdé nemože se
dobro čitati u rukopisu, da li je varnute ili varnute, a
takvo réči no nadjem u kojem réčniku. *) Ovdé u prevodu
falo jednajst stih, u kojih govori so o izdanju svoje žene.

IVAN MACYS.

Zivljenje učenih Slavjanov.

Šimon Milutinovič.

Šimon Milutinovič, imeniten serbski pesnik in eden prvotaj slavjanskiga pismenstva, je bil S. Kozoperska 1791 v Sarajevu in Bosni rojen. Oče njegov je bil trgovec. Le z velikim trudom in med mnogoterimi nadlegami si je v Belinogradu, kamor so njegovi starši zavolje kuge pobegnili, in pozneje na višji učionici v Karlovcu nekoliko vednost in omike pridobil.

V letu 1806 je postal pisar pri državni pisarnici v Belinogradu. Takaj je do leta 1813 prebival. Ker je pa Serbska ustaja pričela, je večidel v begu po svetu potoval. Zdjaj je bil pisar serbskiga škofa, zdaj med beguni, zdaj clo verinar pri nekemu Turčinu v Vidinu. Nekoliko časa je bil pri bratu kneza Miloša; polje se je v Besarabijo vernil, svoje starše obiskat. Razperitje serbsko-romanske, ki so takrat začele, so ga zadržalo v Serbijo so verniti. Pa sreča mu je hotela, da ga je ruski car spoznal; ta mu je pomagal. Milost in blagodušnost moskovitarskiga samovladarja ste pesniku pomoeč in čas podelile, pesništvo se z celim srcem udati. Takrat je zložil Milutinovič svoje imenitno delo „Serbianka“, nabera lepih pesem, in kterih je ustaja Serbljanov z veliko gorečjostjo in zgodovinsko zvestobo popisana.

U letu 1825 se je M. u Lipnico na Saksionskim podal, kjer je ta pesmotvor (u 4 knjigah, 1826) in tudi dve drugi pesniški zbirki, pod naslovom: „Nekolike pjesnice stare Zorice“ napisal dal. Goreča ljubezn dal domovine, toplina počutkov, izvirnost u podobah in izrazih vladajoje u tem krasnim pesnitvoru.

U Lipnici si je M. prizadeval, kar mu je u svojih vednostih pomanjkalo, se si pridobiti. Zavolje tega je pridno hodil u tamkajšne staroslavno vsučelne učeničke poslušat. U Lipnici je tudi novejši černogorskih narodnih pesem na svitlo dal.

Nar novejši delo Milutinovičovo je „Zgodovina serbskiga naroda o letih 1813—45“, kteria je tudi na Nemškim heli dan zagledala.

Právijo, de se Milutinovič ni več u Serbijo vernal, zam-pak u Černogoro podal, na skalovje svobódel J. Š.

Stepan Pervovenčani.

(iz zgodovine serbsk.)

Stepan Pervovenčani je bil sin Stepana Nemanja, kralja serbskega. Komaj stopi na prestol serbski (1195), vdari Andreja, vojvoda horvatski in dalmatinski, brat kralja madzarskega Emerika, na njega, in ga prisili, svojemu srednjemu bratu Vuku Holm in Hercegovino dati. Zdjaj namni tudi Vuku bratu vojsko napovedovati in išče pomoči pri papežu. Stepan, bojé se sile zapadne, piše papežu, in ga prosti, da bi ga branil Vuka, in mu dal kraljevski naslov. Papež zapové nblanskemu vladiku (škofu), Stepana za kralja venčati; ali čuvši, da bi bilo to madzarskemu kralju jako ne po volji, odjenja od tega. Kralj madzarski pa, ki se je tudi kralja serbskega imenoval, sozna, da se je Stepan pod papeževo varstvo spravil, in da ga je hotel papež že za kralja postaviti, gro z vojsko nad njega in ga odтира, namesto njega pa postavi (1204) za kralja serbskega Vuka (Volkana) Nemanija II., Stepanovega brata, in prosti papeža, tega venčati. Papež neče tega storiti. To soznaviš Sava, Stepanov in Vukov brat, sedaj vrlimandrit, pride s Sveté gore in pomiriš Vuka s Stepanom. Vuk spozna svoj pregreho, se kesá, prosí Stepana za odpúčenje, in mu obeta, da boó s Holmom in Hercegovino zadovoljen.

*) Da si je Milutinovič na Nemškim veliko spoštovanja pridobil, priča tudi, kar slavni nemški pesnik W. Gerhard od njega pravi: Im Sommer 1826 machte ich in Leipzig die Bekanntheit dieses rohdichen, kenntnisreichen und talentvollen Mannes. Ihn ist seines edlen und wahrhaft kindlichen Charakters wegen das heiterste Loos zu wünschen“.

Tako pride drugi pot na prestol Stepan Pervovenčani leta 1205. Od njega se bere, da je bil še pred kuncanim razporom z bratom, svojo ženo, kraljico Evdokisjo, ker mu je očitala, da pije, od sebe spodil. Dolgi je, da se z drugimi peča, in je spoka v samej sraciji. Nato se oženi z Ano, hčerjo Meitskega dožeta Dandola. Ker je bila zapadnega verozakona, ga neprenohoma spodbuje, da bi kakor je bil že papež občal, od vstócnega k zapadnemu verozakonu prestopil. Zares pošlje 1216 svoje poslanca k papežu Honorju, kteri Joana Krescencja odpravi, da ga venča na prestol serbski. To so tudi zgodi 1217. In ravno zato, ker je bil na izmed vseh serbskih vladarjev prvi tako na prestol venčan, so mu volli Stepan Pervovenčani. Papež Honori zabrani se kralju madzarskemu, da se ne imenuje več kralja serbskega, kakor doslej. Stepana je venčal papežev poslanec, ako je tudi onaj v Serbii njegov brat Sava bil, in se zlo trudil, vstóčni zakon razprostiti.

Pod starost pa se poverne Stepan spet k vstócnikom in oženi svojo najstarejša sina Radoslava s hčerjo Teodora Laskara, gerskega cara v Malej Azii. Leta 1221 odda Sava v Nikejo in svetuje, da bi Nikeji zaradi vterjenja vstóčne vere v Serbii nadvladika v Serbijo poslali; Nikejci pa pregovóro njega samega, se tje podóti. Tako je bil zdaj Sava vladika in nadvladika v Nikeji. Nato se verno v Serbijo, in venča brata Stepana drugi pot po vstóčni šegi, ter mu položi na glavo krono kraljevsko, prineseno od cara Laskara, vstanovi 12 eparih serbskih in vladikovo stolico. Vse to ni bilo z voljo Emc-riku, kralju madzarskemu. Sava pa gre k njemu, ga polotazi, in sklene med njim in bratom Stepanom Pervovenčan-om večni mir.

Kmaló potem zbolli Stepan na smert. Že vmira in vzdah-ne; ni Sava ga pripravi spet k zavestju, ga nagloma pokaludžeri, in mu da ime „Simcon“. Stepan vzdahne drugi pot — in vmare leta 1224. Se pred smertjo je predal**) vladanje serbsko sinu Radoslavu ali Stepanu Hrapavemu. N.

Poziv u družtvo za jugoslavensku povjestnicu.

Narod jugoslavenski, stanujući na velikom prostoru od Mure do Černega mora, pa od dolinah jugo-rnskih do visokih gorah tirolskih, ima mnogo zanimivju u poučljivju povjestnicu nego mnogi narod evropski. —

Od najstarijih do najnovijih vremenah rieši se čestokratih ovdje sudiha velike strane svieta. Ako u mukom mimo-idjemo sgode slavne na toliko pukah u pokrajinah razdeljene Ilirije, in tu samo pred očí stavimo sgode u dogadjaje Bugarsih, Serbah, Hérvalah u gorutanskih Slovenacah, osvjedóiti čemo se o istini gore napomenutih riecih.

Pa šta je ipak uzrok, da je povjestnica baš ove strane Europe, u kojoj stanuju riečni puci, tako zamršena, raztepe-na i tamna skoro skoro nijedna druga strana?

Uzrok je tomu jedino to, što su se dosada pisanem ove povjestnice većom stranom bavili ili tudjinci ili onakovi urodjenici, koji narodnog duha pojmiti nisu, ili pako onakovi, kojim je više do svojih strasti i do slave ili omraze pojedinih osobah stalo bilo, nego do prosto istine.

Uvidivši to podpisani i znajući, da bez dobre povjestnice, koja treba da svakom narodu za ogledalo služi, jugosla-venski narod nikad neće poznati niti do zaslužene cienne kod inih narodah doći neće, naumili su, u koliko jim to moguće bude, duševne svoje sile na to upotriebiti, kako da narodnu povjestnicu razviele i tako domaći kao i inostrani sviet s njome bolje upoznađu.

Da taj svoj cilj čim prije dokuže, odlučioš onim istim putem udariti, kojim su udarili mnogi ini narodi; namo u jedno kolo ili družtvo svo one sazvali, koji su prijatelji po-

*) Kaludžer ili kaludjer, monih (Mönch, monaco).

**) Loči „predati“ (übergeben, cedere) od „prodati“ (verkaufen, vendere). Na Krajskim jgo ti razložec u nekterih krajih še. Pis.

vjestnicu jugoslavenske. Kakovim načinom i pod kojimi uvjeti žele podpisani društvo ovo sastaviti, uvidit će svaki iz slobodnih odvojih pravila.

Pozivajući se dakle na ova pravila, molimo svo one, kojim je do toga stalo, da dogadjaju naroda jugoslavenskoga saznanje, kao i svakoj i one, koji žele znanosti historio u obće promicati i s razvilkotom i djelovanjem pokoljionih čovčjih upoznati se, da k tomu društvu, pod uvjeti u pravilih slavje-nimi, pristanu.

Molimo pako najuljudnije svakog onog, koji članom rečenog društva postati želi, da se do zadnjega srpnja o. g. javi ili kod jednoga od podpisanih od one gospode, kojih će se imena na skoro putem novinah prihobiti. Ako bi pako već sada tkogod budi kakovo princsko za promicanje historičke znanosti poslali listje, može takove na trošak društva pod naslovom g. Dragutina Rakovca u narodni muzeum odmah poslati, gdje će se i svi ostali princisci ovoga društva duvati. Napokon se pozivaju svi vrijedni domorodci, osobito pako književnici naši, da čim više članovah ovomu društvu pribave i time svoju ljubav k narodu novim djelom potvrde.

Pravila društva

za povjestnicu (historiu) jugoslavensku.

I. Svrha i poslovanje društva.

§. 1. Svrha je društva izraživanje, otkrivanje, sakupljanje i čuvanje starinah i stvari, koje se na život i historiu našega naroda protežu. Zato će društvo iz sve snage nastojati, da izvede na vidjelo i da sačuva od propasti sve izvore povjestnice jugoslavenske, te da onako položi temelj kritičkomu obradivanju historie našega naroda.

§. 2. Da se ova svrha postigne, obratit će društvo osobitu pozornost na sljedeće predmete: na

- a) Kronike pojedinih zemaljah, gradovah, obćinah, samostanah, obiteljih itd.
- b) Starinske zakone i statuta pojedinih miestah; uredbe sudbene, političke i vjerzakoinske.
- c) Darovna pisma i svake vrsti listine (diplome).
- d) Stare urbare, račune, mjere, trgovačka pisma.
- e) Rodoslovje pojedinih obiteljih.
- f) Rukopise umrlih domaćih spisateljah svake grane znanstih.
- g) Dopise slavnih muževali i ženah našega naroda. (Sve ovo bilo ono u kojem god jeziku ili pismu pisano).
- h) Životopise ljudi, koji su stekli zaslugah za naš narod, za crkvu, znanosti ili umjetnosti.
- i) Opise pojedinih pokrajinah, predjelah, župah, gospoštinah, miestah i njihovih medjah (statutarisae et reambulatorisae literae), zatim spijlah, pečinah itd.
- k) Sve plastičke umotvore nalazeće se u našoj domovini, naime na starinske grčke, rimske i slavenske napise, spomenike, orudje, novce, oružje, posude, kipove, stopove, slike, pečate.
- l) Na proizvode srednjega vjeka, po imenu na proizvode umjetno livane i rezane, kao što se nalaze u starinskih crkvah i gradovih, zatim oružje, barjake, pokućivo, grobove, različite urese itd.
- m) Obrazo slavnih ljudi, slike gradovah, miestah, razvalinah, samostanah, crkvah, sgradah, starinske nošnje.
- n) Pučke pripovjesti, poslovice i pjesme zajedno s napjevii.
- o) Opise starinskih svećanostih, obćajah, zabavah.
- p) Jugoslavensko bajoslovje (mythos) t. j. gatanje, vraćanje, vile, vještice, vukodilci, imena starinskih bogovah.
- r) Osobito postupanje naroda našega kod poljodjelstva, rukovorstva, ribarenja, lova, gospodarstva; jednom riečju na narodni život.
- s) Knjige, koje se protežu na gori izbrojene predmete.

§. 2. Društvo će oko svrhe nastojati:

- a) Izraživanjem i opisivanjem gore izbrojenih stvari. Zato giedat će da u svakom kraju bude članovah, koji će na to paziti. Ako pako dozna za koju starinu, koja se nalazi u

mjestu, gdje neima člana, to će zaprositi koga drugoga vještaka, da mu stvar opiše.

b) Nabavljanjem i čuvanjem islih stvari.

c) Stupit će u dogovor sa sličnimi društvii.

d) Izrađivat će sastavke protežuće se na jugoslavensku historiu. Za tu svrhu izdavat će posebni časopis, koji će biti njegov organ, te će prihobitići osim historičkih članakah i izvještaja o nspredovanju društva, računo i imen k članovah.

§. 4. Ravnateljstvo će imenovati urednika ovog časopisa i izraditi program, po kojem će ga imati uredjivati. Časopis ovaj svat će se „Historički arhiv“ ili „Spomenici jugoslavenske povjestnice“, a izdat će se troškom društva. Na izdavanje ovog časopisa obratit će se i one 500 for. srebra, koje jo visoko Bansko vjeće za tu svrhu velikodušno odredilo.

§. 5. Buduć da je područje društva ogromno, zato će se u pojedinih krajevii ustrojiti podružnica, koje će s glavnim ravnateljstvom društva dopisivati. Područje podružnicah opredjelit će se kasnije.

II. Práva i dužnosti članovah.

§. 6. Tko želi da postane članom društva ovoga, treba da to izjavi pismeno ravnateljstvu (a za sada jednomu od podpisanih, obvezujuće se da će izvršavati sve dužnosti njemu naložene i svesrdno nastojati, da društvo svoj cilj postigne.

§. 7. Svakto će se smatrati dotle članom društva, dok opet neizjavi pismeno, da iz njega izstupljuje.

§. 8. Za namirenje troškovah društva davat će svaki član u ime godišnjega priniska početkom svake godiue 2 for. sr.; a u imo upisne platja svaki novi član 1 for. srebra.

§. 9. Na pitanja od ravnateljstva dobivena odgovorit će svaki član društva pismeno i točno.

§. 10. Članovi su:

- a) Poslujici, koji će osim godišnjega priniska i drugih dužnostih, za društveni časopis dlanke pisati.
 - b) Ostali članovi jesu pomagajućii.
- Svaki član treba da izjavi, stupjuće u društvo, u koju vrst hoće da ga upiše.

§. 11. Osobe, koje su znamenitih zaslugah stekle za društvo, mogu se po predlogu ravnateljstva izabrati za počastne članove.

§. 12. Svaki član ima pravo državljenja, govorenja i glaso- vanja u glavnih skupštinah.

§. 13. Ako šta želi skupštini predložiti, treba da svoj predlog 8 danah prije skupštine ravnateljstva prihobii.

§. 14. Svaki član ima pravo na sbirku društva, te se njome more poslužiti na literarne svrhe, pod stanovinimi uvjeti, koji će se kasnije poimenco obznaniti.

§. 15. Hoće li se časopis društva članovom badava davati ili za pet cteno, to visi od broja članovah.

III. Ravnateljstvo.

§. 16. Društvo će umoliti sv. bana, da ga primi pod svoje okrilje i da mu bude zaštitnik.

§. 17. Ravnateljstvo sastoji iz načelnika, šest savjetnikah, od kojih jedan bit će blagajnik. Od ovoga ravnateljstva izstupljuje svake godine dvojica, ali mogu opet izabrani biti. Za svaku odluku njegovu treba da budu u sjednici osim načelnika barem četiri savjetnik.

Ravnatelj podružnicah smirat će se kao članovi glav- noga ravnateljstva, te mogu polaziti njegovo sjednicu i ondje glasovati.

Ravnateljstvo odgovara za sve svoje čine glavnoj skup- štini i stanuje u Zagrebu.

§. 18. Ravnateljstvo izabira perovodju, prigleda na imo- tak društva, na uredno izdavanje časopisa, odgovaru na pisma upravljena na društvo, dopisuje s drugimi društvii, sastavlja pitanja, na koja imaju članovi odgovoriti, prigleda računo društva i prigledane prihobuje glavnoj skupštini, obći s po- družnicami.

§. 19. Načelnik saziva ravnateljstvo u sjednicu, kadgod ima poslovah za riešenje. Ako su glasovii razpolovljeni, njegov glas odlučuje.

§. 20. Svake pol godine u zgodno vrijeme saziva glavnu skupštinu, kojoj će podnijeti točno izvještje o poslovanju ravnateljstva i račune.

Ako uztreba, moći će i izvanrednu skupštinu sazvati; nu svakako putem novina i za takov rok, da bude mogli i izvanjski članovi na nju doći.

§. 21. Ako načelnik poslove društva nemože obavljati, ili ako premine, njegova prava i dužnosti prelaze na najstarijega savjetnika, dokle glavna skupština drugdje neodluči.

§. 22. Imetak društva čine: a) Svakojletni prinеси članova i upisna; b) dobrovoljni darovi; novci za raspodjelu časopisa.

Imetkom ovim upravljaju blagajnik društva pod nadzorništvom ravnateljstva. On prima i daje novce, vodi račune, skrbi za prodaju i raspodijeljuje časopisa. Svake četvrt godine podnosi ravnateljstvu izvještje o stanju imetka društvenoga.

§. 23. Perovodja vodi zapisnik ravnateljstva i glavnih skupštinala, odgovara na pisma po nalogu ravnateljstva i pomaže urednika kod uređivanja časopisa. Društvo će mu opredjeliti primjeranu godišnju nagradu.

§. 24. Ako se nagomila mnogo posla, načelnik će pozvati pojedine članove, da mu budu u pomoć, a ovi će morati zadovoljiti pozivu.

IV. Podružnice.

§. 25. Gdje god se sabere više članova, moći će se ustrojiti podružnice.

§. 26. Svaka podružnica izabrat će si svoga ravnatelja, koji će njezine poslove obavljati, prinесke primati, časopis djeliti i s glavnim ravnateljstvom dopisivati.

V. Obćenite naredbe.

§. 27. Jezik poslovni društva jeste naš narodni jezik, nu dopisi i članci mogu biti pisani kojim god jezikom.

§. 28. Društvo će poklanjati svojoj birke ovdajšnjemu museu, zadržavši si pravo literarnog upotrebljenja ne samo ovih nego i ostalih historičkih sbiraka narodnoga musea.

§. 29. Prinеси novčani upotrebljavat će se osim izdavanja časopisa na pribavljanje gore spomenutih historičkih predmeta.

VI. Mincuе naredbe.

§. 30. Čim se sakupi prilični broj članova, uređi će se glavna skupština, u kojoj će se ova pravila konačno primiti ili promieniti navadnom većinom glasovah.

U buduću pako trebati će za promjenu pravilaha, da barem dvije trećine nazaćanih u skupštini članovah na nju prislanu. *) U Zagrebu dne 1. svibnja 1850.

IVAN KUKULJEVIĆ, S. T. VIKROSLAV BABUŠKI, S. T.
MIL. ŠABLJAVIĆ, S. T. MIKO DOGOVIĆ, S. T.
NIKOLA VAKARNOVIĆ, S. T. DRAGUTIN RAKOVEC, S. T.
PERDO ŽERJAVIĆ, S. T.

Dopisli.

IZ ZLATNOGA PRAGA. S. Z. Nit će štaged biti od Slavensva nli od slavenskog života, ako Slavenci ne uzimamo slavenski književni život. Ja sam već više puta pisao da nam o slavenskoj prosvjedi dotle pisati valja, dok je nas i dok je naših slavenskih silaha. Sav život bit će nam čadna sanjarija ako nam plemenitu volju ne urese plemenita djela. Grijeħ bi do neba bio, kad bi u sadašnjem dobu a svitanju prvog slavenskog života okanuli se svoga rada i samo ugajali svakoj besposlici. Grijeħ bi bio, kad bi i u sadašnjem znamenitom dobu ostavili sve znamenitosti znamenitog slavenskog naroda i prodali ih ili tuginju ili propisali. — U Slavene se uzdam, da

*) Kako prinесе dobrovoljne, bili oni u novcu, knjigama ili drugim stvarima, tako i upisnike poradi stupljanja u vo-prisno društvo prima Trstjanski slavenski zbor. Uč.

ovake grijeħe počiniti neće. Nama valja poznati sve koristi i plemenitosti narodne. Na tjeħma valja nam se učiti šta im treba i kako pomoći valja. Onda nam valja latili se ozbiljka rada, ako smo sami sebi dobru radi!

I do sada li ovaka li onaka al bilo je nekog rada u Slavenuh? Ali bija i zemljišta gdje se širila samo tuginjska ruka. Ta ista i dosta se koristila a nije pomogla ni sreća našeg naroda a kamo li njegovoj vještioj slavi. Rogujenjem sinovima valja se postarati za rogienu narod. Tako ćemo doći do sreće velike i do vještio slave!

Slavenski zbor Trstanski može za Slavene i može za pravličnu Austriju biti od najveće koristi. Može biti, jer bada-va sva volja ako nema rada bez kojeg svi smo ništa i nako. Za Slavene bit će korisno, jer tu je i zemlja i more slavensko, i ta zemlja i to more najvećama koristi će ruci i duši slavenskoj jer njezi najboljna razumije. Stranci u zalud će se jagmiti za pljačka u našijem zemljama, ni zemlja, ni narod njih ne poznaje i neće im rastvoriti njedra, i neće im pokazati blago i veličinu svoj. Tuginca ne razumije ni naša zemlja ni naš narod, i neće im reći kakva blaga a sebi ima. To je sve vještio istina, jer samo tako možemo svatiti za što tolika bogatstva našijh zemaljah i našeg naroda još je skrivena tuginjskom svijeta. — I pravlično Austriji Slavenski zbor Trsta jest od velike koristi. Jer jedna je ona valja, koja bi prezirala rogienu pomoć a izgledala pomoć od tudjinske ruke. I to sve vrijedi o Austriji prema slavenskom zboru. Slavenski zbor može najboljna znati šta treba i zemlji i narodu u kojem živi, i za to vlada treba da ga pomaže a nikako da mu škodi.

Narod jest nam duša, kojoj koristiti valja. Zemlja i voda jesu tijela, koja nam korist donijeli mogu. Ovo troje blagostvo mora nam pred očima biti i tek tako možemo se nadati i boljoj sreći. Slav. zbr. za narod se postarati. I to mi svjedočihli mogu novine Jadranski Slavjan. U toj valja nam pisati sve što nam treba, a sve smo za naš narod. Zemlja i voda jesu tijela, koja nas kruže, i na to nam valja motriti. Zemlja je sjedište sveg prirodijstva i svega zemaljskoga rada. Naš rad jest nauka i nauka jest i ratarstvo i vještjarstvo i znanlijstvo. Narav nam uz ove dare još daje jedno ljepo podarje, a to je ono široko i duboko more. Po tom moru možemo mi izvesti u tuginjstvo sve što nama ne treba. I po tom istom moru možemo mi uvesti sve što nama treba.

Jeste to dar preveliki kakvo nema svako živo, a i to svjedoči našu narodnu velikost i znamenitost. Nauke i novca, toga nam treba! Zar li Anglezli i Amerikanci ne znam s čega, i neznam kako se proslaviše? zar ne? što imadoše i zemljišta i vodišta, i koristiše se svojijem darom i tako usrećise svoja sreću i osnovaše svoju slavu. Zar Nijemci u svojem „rajstvu“ ne znam s čega onako jako sanjaju o Dunavu „dejećem strumu“, o moru jadranskom, ko njemačkom moru, o brodarstvu, ko njemačkom blazenstvu, u okinuću collinije med Austrijom i Njemačkom? Zar to stoga što hoće da pomognu slavenskom „tihom Dunavu“, da brže brodi, slavenskom sinjem moru, da zlatno bude, brodarstvu ko slavenskom znanstvu, mitu ko slavenskom trgovackom cvijetu? I njih na to ništa ne goni do jagmenje za tuginj blagom od tudje sreće! Dakle sve živo stara se za se. I nana i Austriji valja se starati za nas same, jer bog me tuginjak neće nam blago donositi! Nego donositi naše.

Zbor slavenski Trsta učinilo je prvi korak, da usreći svoj narod i svoju vladu. Izdaje novine. U novinama — koje nek bude novine slavenske raridnosti i slavenske trgovine — valja nam pisati o svemu, što će koristiti ratarstvu, trgovini i vještjarstvu slavenskome. Valja nam starati se i za narodnu prosvjedu.

Isto valja nama ko narodu to isto valja i vlada da pomaže. Vlada treba da po svoj zemljinj slavenskoj digne škole ratarske. To treba da čini što prije, jer to će najboljna odmoći ovom hudom novčan- n stanju po svoj carevini! Vlada treba da izradi škole mornarske. I vlada to je kanda učinila samo s tom razlikom, što je učinila na traške, i što tako nikad neće sebe usređiti. Slavenske moradu biti mornarske škole, pak tek onda nek se vlada nađe ozbiljskom radu. Zar nije dosta vladi kad sponje imena naš i samijeh kapetanah mornar-

skijeh, a još većma, svega imena mornarskog, — zar to nije Slaven? zar to sve ozbiljski neću služiti samo onda, kad se za njega ozbiljski postaramo? To troje što navedoh, to troje može koristiti i nama i vladi. Mi radimo, kao što nam priključuje Slavicima. I vlada će poznati, da je u Slavensva sruca! I ona će morati starati se za svoju pravu pomoć!

Za trgovinu u slavenskoj zemlji jest čudno ono glasanje „Kotora sa zalivom daju Austrija Rusiji.“ Ova stvar može i za Europu znamenita biti. I ovo već kan da se Angleszi spremaju jadransko more. Rusija od Kotora imala bi u rukama i jadransko i sredozemlje more, i arhipelag, i crno more. Tako bi po moru imala Europu i Aziju. Imala bi i Rim i Carigrad i Pariz. Sve ovo za Europu ne more biti svejedno. Rusija bi time pridobila ljubav naroda slavenske škole. — Sve ovo jesu čudnovate stvari. Nama valja starati se za nas i tako će i carevini dobra biti. Narod, i ljudi i voda, jesu naše sadašnje trojstvo za našu radnju. Sve što se k tomu kloni hoću pri zgoti i vremenu i reći. Kad Slaveni trgovinu i radinost i vještarnost digmogu onda nam neće teško lako bezgospočno ležati — i za nas i za sav svijet. Onda će nam i Biograd i Trst i Zlatni Prag i i Carigrad mnogo bliziti biti. Naše vile bit će veselije, naše njive bit će zelenije.

Naprava milodarne bire za vboge Istri- janske kmete.

V seji 12. t. m. smo sledeće pismo dobili:

SLAVNO DRUŽTVO!

Plemenita vaša ljubav prama rodu našem nedaňuje me radostnim zaufanjem, da ćete dobrohotno prijeti ovaj blagi predlog, s kojega predavaњem u sledićem se postajujem. Brajta naša u nekih stranah suštine Istrie nahadjuje se u tako žalostnim stanju, kakovoga od godine 1817 nije nikad bilo. Na predanjsku malo da ne zlu letinu stidela je lani nečuvena suša; od 15. Aprila do 23. Avgusta nije u nekih mestih nijedan ukrepiti daš napojio suho zemlje lice. Njive i vinogradi, senokoše i šume, sve je žarko sunce prevorilo u prostranstvo izgorenu i голу puštolu. Od beloga žita se je komoše ošeme dobilo, a turkinji, krompiri, kuhinji izvan ripe, sena i ostalemu nije. ni traga bilo. Grozdje se je posušilo i opalo, ali je ostalo drobno, kostjeno i žuhko, dokle ga ni grad malo pred tergabom potukao. Nije moguće opisati Vam krutu lugu i zdvojenje nesrećnoga puka, koji je prisiljen bio jur meseca Septembra hranu si kupovati. Najprvo sa ljudi malo da ne sve boglo, kuje radi pomankanja kërma i tako ne bi bili mogli prezimati, zanista prodali, budući da je od glada i žedje jedva živo bilo; sëmka se je volovina po četiri jarcarje; kuje se lani u ovo duba imao četiri vola, ima sad dva, a tko dva, ima jednoga ali nijednoga. A što će kmet bez blaga? — Kad je potreba sve veća postala, posetkili su zadnje ostanke nekadašnjih lepih sumah — plodne hraste i orih; u Rovinju i Poreču su jih kupovali za malo više nego je volnja valjala; u tih mestih su sežanj (klaster) po 5—6 stih daleko dovezenih hrastovih derjav po 3 ali 4 cvanlike platjali. — Potle su prodali ono, česa nije još ni bilo — dojduce vino; a najposle bili su prisiljeni okrutnim kamatnikom prodati za 40 do 50 forintah njive i vinograde, koje 150 do 200 f. valjaju. Ali što je još žalostnije, sad je i kamatnikom i trgovcem zmanjkalo žita i novca, i puk mora sada, kad je delo najpotrebnije i radi crvenje najteže, još najmanje meseci danah s zeljem bez soli i zabili so hraniti, ali od glada poginuti. Ja mislim, da je moja dužnost, budući da sam u Istri rođen, Vam, mnogopostovani članovi slavnoga društva slavenskoga, na znanju dati, nesrećni stan našo brajto u Istri, i svesrećno Vas moliti, da se smilite barem Vi nesrećnicah, koji su ako prenuda zancamerni i gnjeteni, ništancemnje iskreni Slavjani i vèrni podložnici, koji su se u vèrme francuzkoga rata u Tèrstu hrabro vojevali za cesara i slavu; koji su u prošlih dvih godinah vèrnost i slavu slavenski sečuvali i hiljadu svojih mlitih sinovoh u Petrovaradinu izgubili. Nu dakle, neka se složi nekoli-

ko večecasnih Gospodinah za skupljati u našim gradu milinstvo darove dobrotvornih dušah; ja sam uvèren, da će slavno društvo slavensko mnogo nevoljnih utišiti i ukrepiti, i sebi najljepju uspomenu utemeljiti — uspomenu rodoljubja u sercih naše tužne brajte. Budući da nije moguće celoj Provinciji milostinjom dovoljno prikošćiti, Vam priporačujem Pazinski kapitanat i osobito Tinjansku obćinu, koja najviše tèrpi. Dovoljno izrazeno mojega iskronoga postovanja, s kojim sam ponizan sluga

U Tèrstu 12. Junja 1850.

Jeno DORNIA.

Zalostne zadileghe vbovih istrijanskih Slavjanov zaslišavši jednoglasno sklenili, naj se revčezem kar in kolikor mogočo priskoči. Ysi odborniki, ki so jih je šo dosti nesrećnoga leta 1817 spomnulo, ko je tudi po Koroskem šo mesca Maja, in Junja mnogo sirot, ki niso druge jedi, kakor trava in zelšia imeli, gladu pomerio, drugih pa, ki so posojeno žito štirdo- seterno povernuti morali, so do berasko paico zadolžilo — so potrebo nagle pripomoči tako živo občutili, da za vsako drugo misel, vsak drugi ozir spred očij izgubili, in celó pozabili: kako zlo bi se pač mogli komu zamoriti. Šest družvinih člano, so je v očji odbor zjednilo, ki naj kar je treba, preskerbi, dobrovoljne darove prejema, in nabira, ter, kulihor bo mogučo, žita nakupi, in tako silno nadtego zlašja. Vdajali smo se silnem upanju, da bo visoko vladarstvo, ki se sada po našem dozdevanju v mnogih denarstvih tesnotah znajde, sčasoma žalostni stan istrijanskih Slavjanov spoznalo, in mu s prepko roko, zlasti s ukam in pametnim odgojenjem v okoli priti blagovolilo; ker se je sicer bati, da bo ves narod nekterim velikašam v sužnost padel, in tako tam oprostenje kmetsitva nikdar se ne vrsnitlulo.

Gospodje, ki so se v imenovani odbor zbrali, so J. Dobriča, Fr. S. Foytzik, And. Zorman, Mih. Svab, Ferdn Šperer, in S. Rudmaš, pristopila sta še poznej g. Kamus in M. Dornik. Nevedni v takih zadevah smo se obrnuli k našej sploh znani, in visoko spoštovani mamki, pri kateri vsaka sirola milostivo serce najde, h gospoj K. Reyer, in smo dobili prijetni svet, da naj nekoliko pol s pozivam naredimo, in jedno nji poslamo. Tir je bil predert. Pogumno so se jeli posebno g. Dobriča, Kamus, Foytzik, Dornik truditi, in znano blagodušnost in milosrečnost verlih Tèrstanov nagovarjati. Predrezniki smo se clo njih o k. Veličestvo g. nadvojvoda Janeza, ki so se ravno za Njihovo zdravje morskih kopelj o tem času poslučevali, nadlegovali. Ni in ne bo nas ta stopnja nikdar grevala. Prijudnosti, s katero so nas sprjeli, ne bomo nikoli pozabili! Ko smo Njim nadlogo vbovih Istrijanov razlagali, in popisovali; ko smo Njim odkrili, da se je taka revščina vldi zatavejala; da se laška stranka našim — austrijski vladni vedno zvestim istrijanskim Slavjanom sada posmejuje, in jim pravi: „saj smo vam povedali, da Nemci za vas nič ne bodo storili, zakaj se niste rajni na našo stran obrnuli, itd. it. d.“ so blagoini milosrečni g. nadvojvoda večkrat zdahnuli: „Vboge sirote! zvesto, verlo so se zmiraj obnašali; so jim mora pak pomagati.“ Podpisati so niso holi, mislè: „da naj ne vse levica, kar desnica stori“, pa objubili so nam svoj milodar poslati. In mi smo se jim zadovoljivo in gmetni pripravili. — Slavjani! zaupajte, in bodite Austriji zvesti, kakor do sada! Dokler šo le kapljica tako zlatne kervi v žilah naše visoke carove rodovine teče, ne najdemo nikjer tèrdnjeji podpore, in gotovši pomoči v svojih mnogoterih potrebah in nadlogah, kakor v nji. Bog vzi ljubeznjivo, in vsem Slavjanam serćnodnoga Lorensko-Habsbursko rodovino, in našega cara Franja Jozepa Vam, ljubi istr. brajto pa jih perporočimo v serćno in pobožno molitvi! —

Njih v. k. Veličestvo so nam poslali po svojem tajniku 100 f. V imeniku dobrotnikov, ki ga vam podamo, bote marčev Nemce in Slavjana našli, desiravno nekteri terdijo, da naše mesto je: citik italianissima! „Na njih sadju jih bote spoznali.“

Nale imca milodaritvej in jih doneske:

G. K. Reyer f. 100, gospa Cr. Reyer f. 25, Bart. Legat biskup 30, M. Ershen faj. f. 20, J. Schneider kan. f. 5, F. Etel f. 1, K. Globočnik f. 1, Jur. Dobriča f. 10, A. Hrovatni faj. f. 3. V. Pušavice f. 5, F. Oblassar f. 30, Dr. Plattner f. 10, Fr.

S. Foynitz prof. f. 2, P. Freinlich Petrosi f. 5, J. Tonello f. 5, M. Dornig f. 5, Trost f. 1, N. N. f. 1, C. Corradini f. 1, J. Faidiga f. 1, D. L. Morsà f. 1, BotemPELLI f. 5, F. Scarpa f. 1, Fr. Braidič f. 1, brat. Mettel f. 5, L. Pellaria f. 2, učenci privatne šole M. Yehovara f. 10, P. Jellouschig f. 5, G. G. f. 2, C. L. M. f. 5, G. M. f. 1, F. G. f. 1, A. Zorman f. 7, Moisé Hirschel f. 30, Morpurgo Parente f. 30, Baraxx and C. f. 30, P. Revoltella f. 30, S. di N. a. V. di A. L. f. 50, G. B. Rovis f. 30, Gechter in Kempter f. 20, G. A. Uhlich f. 30, Plancher f. 20, Heiss and C. f. 20, J. Buschek f. 20, F. E. Rittermeyer and C. f. 20, L. Steinkühler and C. f. 20, H. Escher f. 20, G. Stettner f. 20, J. Kosler f. 25, C. L. Chiozza and Fig. f. 10, Jur. Dornig f. 5, J. C. Ritter and C. f. 30, F. Stecher f. 10, A. Manzari f. 20, J. Dragovina f. 25, L. M. Brucker and C. f. 10, S. Rosenkart f. 5, Gerzabech in Stöhr f. 5, brat. Martin f. 50, Behr and C. f. 5, Reya and C. f. 5, Scaramanga f. 5, Roeder in Hütleroth f. 10, N. N. f. 2, G. B. di P. Cozzi f. 20, Abram Alro f. 10, A. Thomann f. 20, J. Fehr f. 10, Werthmüller in Hafner f. 5, A. di S. Ralli f. 10, J. Coen f. 15, Stogovicher in Nachlig f. 10, F. Sporer f. 5, L. Caroli f. 3, J. Bühler f. 5, K. Regensdorff f. 10, E. Bauer f. 5, A. Herrmann f. 10, L. Scodellari f. 5, Miller and C. f. 15, Buchler and C. f. 20, A. Thomann f. 5, R. Currò f. 5, Galetti A. di S. f. 2, A. M. D. Apostolopulo f. 20, Lang Ercland and C. f. 10, G. H. Calojanni f. 15, Unuki C. Schwachhofer for. 20, Hagenuer for. 10, vitez Call f. 6, prof. Gleisbah f. 10, B.—k svet. pogl. f. 15, Marco Vogel f. 20, N. Bottacin and C. f. 20, G. Birti f. 5, P. in C. f. 5, Gannon in Livesey f. 10, N. N. f. 2, A. V. in C. f. 50, M. Vučetič f. 10, C. Cambiagio and C. f. 30, Gwinner f. 10, N. Morosini f. 10, E. V. f. 1, A. Parisini f. 10, Sartorio f. 5, N. N. f. 1, B. A. Orr. f. 5, G. G. f. 1, F. G. f. 2, D. Moro f. 2, G. A. Adami Sueng and C. f. 5, Bidoli and Cocca f. 4, G. Potočnik f. 3, O. Nadale, f. 5, Giorgio di Nicolò Michi f. 3, M. Dubrovic fajn. 4, T. Malalan kan. f. 2, V. B. f. 1, Njih Velikaštvio nadvojvoda Janec f. 102:54, A. P. P. f. 15, A. D. f. 5, F. Rustia f. 3, brat. Baumgartner f. 5, A. Parente f. 5, Schiffmann f. 10, Enrico Guastalla f. 10, Moisé Almeda f. 10, G. Pettinello f. 3, A. Verdier f. 10, A. Botta f. 10, A. Paulettich f. 1, Hartmann Petz and C. f. 5, E. Konow f. 15, Mistrovachi f. 10, A. Dussizza f. 15, G. K. Eckhel f. 5, F. Morgante and C. f. 5, S. Gopcevič f. 5, F. Guseleth f. 15, N. N. Ruvinski f. 5, A. Carrina f. 5, Caliman Minicich f. 20, Levi Massimo f. 10, E. M. Castagna f. 5, bratje Boidechesne f. 10, Azienda Assicuratrice f. 25, G. L. Lazzarich f. 10, G. D. Teodorovich f. 20, I. Bayer f. 15, H. Rieter f. 15, A. Merli f. 10, G. C. Schlopfer f. 20, Ant. di Verdaccio in Giallisi f. 1, Wessely in Fesch f. 10, V. Pazzo f. 10, F. Koznek f. 1, V. Dachich f. 2:30, poglavna šola noviga mesta f. 28:27, K. Camus iz Panna f. 25, S. Matos and Com. f. 2, S: in H. f. 2, G. A. W. f. 2, A. M. f. 5, G. B. Sardotsch f. 10, F. S. f. 2, N. N. f. 2, Fabrici f. 4, Knobl f. 1, F. Pleše f. 1, F. Globocnik f. 1, L. Jugovtich f. 1, E. Rukavina f. 1, Rudmas f. 5, G. Baril f. 1, A. A. Gorjup, f. 2, svet. financ. Vesel f. 8, Svab f. 4, L. Schnalliner f. 20, G. Marini and C. f. 5, M. Kvečvič f. 10, J. Budua f. 4, A. Seiller and C. f. 15, F. Neuhold f. 5, Senger f. 10, G. N. Craigher f. 5, J. Genel f. 25, Mart. Staltiz f. 4, F. Suiz koop. f. 3, M. Skala, idem f. 2, V. Velasit f. 10, Aron Is. Parente f. 2, D. P. Dutilh iz Hemmert and C. f. 20, Lutteroth and C. f. 15, F. Braida and C. f. 20, A. in C. M. Schröder f. 10, H. Cuths 2, f. 1, A. Gentilomo f. 2, bratje Premuda f. 20, G. G. di Pietro Sartorio f. 45, društvo trgovaško iz Reke 2000 stotin moke, društvo borse f. 400, poglavno šole evanđeliske, učenci: Motta f. 1, Deffila f. 2, Wunsch f. 1, Fomos kr. 11, Cunradi kr. 30, Zuanini f. 1, Bosichi f. 1, Theodorovich f. 4, Berge f. 1, Bühler f. 2, Dora f. 1, Ruedel f. 1, Falkner f. 2, Belax f. 1; učence: Lango f. 2, Zündl f. 1, Cunradi kr. 30, Bernoulli f. 1, Falkner f. 2, Seauenaud f. 5, Rindiger f. 1, Griot f. 2, Bazel kr. 20; odboj v Piranu f. 25:4. Njih Velikaštvio c. k. namestnik grof Wimpffen f. 100, M. P. A. Almonda f. 5, N. N. f. 3, N. Stefano f. 20, Marsuschig f. 2, N. J. S. f. 5, Diavolovich f. 10, Manz f. 3, I. Bašulof f. 1, G. S. f. 1, N. F. S. f. 1, A. Z. for. 1, G. W. for. 1, I. Alber for. 2, M. Fleischer injn. for. 5, B. Briach for. 2, Grezler in Albertini for. 6, G. Tol for. 2, jedan neimenovan for. 50, A. Cavalliori

f. 5, Šnureh f. 2, profesori in učenci c. k. gimnazija: Alessio Eduardo f. 1 kr. 5, Goracucchi E. f. 2, Forti A. f. 2, Camerino Jak. f. 1, Camerino M. f. 1, Puglisi F. k. 30, G. Cohen kr. 40, R. Loazi f. 3, N. Tardosch f. 4, J. Muson f. 1, F. Consolo f. 1, A. Hrovatin kr. 10, G. Rusconi kr. 30, J. Dolnitscher f. 1, A. Giani kr. 20, F. Zoff kr. 22, Jak. Simicich kr. 33, I. Wauchnig f. 1, J. Nati kr. 26, R. Aurbach kr. 15, V. Svoboda kr. 15, E. Tasovits kr. 30, F. Candotti kr. 10, J. Avgrustineich kr. 15, prof. A. Stimpel f. 2, F. Timeus kr. 20, L. Milanich f. 2, K. Milanich f. 2, F. Rozzo f. 1 kr. 30, J. Pachor kr. 30, T. Lerchenthal kr. 40, G. Manzutto f. 1, J. Hinsenkamp f. 1, R. Steyskal f. 1, L. Descovich f. 2, uprav. S. Viditz f. 2, Wiesell f. 1, Ruchb kr. 30, Mell kr. 30, Porupsky kr. 30, Tommasini f. 1, Valdón f. 1, Corelich kr. 10, Mrak f. 1, Sighele f. 1, Wallon kr. 30, Dragovina f. 2, Castro f. 1, D. D. kr. 30, prof. J. Loser f. 2, K. Viditz f. 1, F. Merli f. 1, C. Morack kr. 15, J. Benca f. 1, C. Bozza f. 1, E. Masini f. 1, K. Bultaxzov f. 1, A. Pontini f. 1, prof. B. Fende f. 1, S. Cumanano f. 2, Bar. F. Burlo f. 1, P. Valdóni f. 1, Jak. Bemporath f. 1, J. Braida kr. 30, Jak. Micori kr. 30, A. Lovrina kr. 10, F. Seidle kr. 10, J. Kosmazh kr. 10, prof. L. Macua f. 1 kr. 30, Gvozdanović f. 1, Ostrogović f. 1, Franceschi f. 4, Cambon kr. 30, Zampari kr. 30, Herneger kr. 30, Schulser kr. 2; jedna dvosna M. V. f. 5.

V treh dneva se je že toliko nabralo, da smo 22. t. m. 370 stajov, ali četverakov žita t. j. 216 st. turšice po 3 f. zneso 645 f.

odterg 2 1/2 % 16 = 12 kr.

631 f. 48 kr.

77 st. raži po 3 f. 15 kr. 250 f. 15 kr.

odterg 3 1/2 % 8 = 45 =

241 f. 30 kr.

in 77 st. hoba po 2 f. 40 kr. 205 f. 20 kr.

1078 = 38 =

41 = 50 =

skup 1130 f. 28 kr.

vožnja in izročeno do Rovinja 41 = 38 =
 po Častitemu in nevtrudljivemu g. članu Ferd. Sporerju napu-
 giti, in v Rovinj poslali mogli, prosilci v posebnih pismih
 gg. fajmstre in župane Tinjanske, s. Petarske, Krjinske, Zmin-
 sko in Pazenske srenje, da bi tam milodar sprejeti, in med
 nar. potrebniji srenjane po svoji vesti razdeliti blagovoliti.

Ker so blagovoljni doneski kakor se zgoraj vidi, tako
 obilno naraseli, samo opet 26. t. m. drugo posilitev napravili,
 in za Pičan, Gradišče, S. Ivan, Krizovbreg, Lindaro, Gologori-
 rico in Kerburne 150 st. turšice, in 50 st. boba čez Rovinj
 zminskemu g. županu Ant. Rovis izročili, in toliko tudi dne
 28. t. m. za Stari Fazan, Vermo, Sareč, Bran, Tarviz, Ger-
 doselo in Kaštergo poslali. Da bi si soli kupiti mogli, se je
 vsaki srenji nekoliko in denarjih dalo. — Ker mora list v tiskar-
 nico iti, bomo natančnejši račun v prihodnih razglasit. Le to-
 liko tedaj povemo: da do sada nabrana milostinjna snese v
 denarjih 3,383 f. 5 kr.
 in 10 stotin moke v ceni 140 = =

skup 3,523 f. 5 kr.

in da zun 433 f., ki so v Bazeli in njegovej okolitini name-
 njeni, še 463 f. 5 kr. imamo, s katerimi bomo nar. revidno srenje
 in zlasti vdove, ki so možje v sednji vojski zgubili, omislili.

Veliko veselje je nam taka nepreneljiva milosrčnost
 ljubih Terstanov storila, in nikdar n bomo zamogli dosti po-
 hvalliti njih blagodušnosti značaj; naukmo pa tudi, da vžogi Istri-
 anci, ki so v sili pomoč našli, nikoli ne bodo pozabili, v po-
 božni molitvi Boga za mila darjetej prošni, pa tudi v djanju,
 in vsem svojim obnašanjim skazali, da so milosti vredni. Dosti
 je nas zabolelo, o tej priljivosti sem ter tje slišati, da so
 istrijski Slavjani leni in nemarni, zapravljuje in nesposorni
 v srečnih dneih; pa kakor smo tako opomno sada radi po-
 gotilni, ker jo vs vsmilenje naše serca vladalo, tako se tudi
 gotovo nadjamo, da bodo prejeto dobroto v svoj prid porabi-
 li; zaneprej delavnosti in treznosti so primili, in s seboj po-
 pomožjo si po tem takim pot k lepši in srečnejši prihodnosti
 poravnali. Tudi Njih prevzvišenost, naš serčno ljubljenci c. k.
 namestnik so s 100 f. med milosrčnimi dobrotniki; akoravno

našega početja niso mogli hvaliti, prepričani, da visoka vlada, ki blagor dežele vedno pred očmi ima, ne more dovoljiti, da bi ljudje, na milostinjino so opirajo, roke križoma držali, in prvo dolžnost svojega stanja — delavnost v nemar puščali. — Le posebni previdnosti bežijo so gre prilastili, da, ko so je bira začela, ki po naših mislih odloga ni terpela, Visokokotični Gospod niso doma bili, in da smo ustnega dovoljenja prečastiliga gospoda c. k. dvornega svetovavca, in redarstvenega vodja zagotovljeni pri naši blagi nameri Njih poterjenja so bezskerbno nadalji. Teško je nam dajalo, da Njim je nekdo sum podtaknul, kakor da bi mi pri tem pričeju le slavijske namembe doganjali, in s njim Vas, dragi brajrol Slavenski nagnuti in prikupiti hotli, kar — Bog vé, ni bila nikoli naša misel, in tudi nikdar ne bo. Braje ste nam — vaše nadloge so nas ganile, in no želimo druge zahvale, kakor da bi vi svesti, kot dostje, naši visoki vladi, in našemu svilemu junškemu Cesarju, svojo srečo v svojej omiki, in v svojem obrazovanju jiskali, in k spoznanju pristi, da si morate sami pomagati, od Vsegamogočnega vam dane moči po njegovej voljrabili, ako v resnici hočete, da bi Bog vam pomagal, in kar iz serca želimo, s vami bili, ter vam svojo mile blagoslove deliti.

Ne moramo se vbrantiti, da bi pri tej priložnosti visoko častito gospode duhovne, c. k. vradnike, in tudi učioje ne poprosili, in jih pri vsem, kar jim je drago, pri zveličanju njihovih duš no zarotili, da naj si prizadevajo naše istrijskanske brate iz niske stopnje, na kateri še neki so, po nauku in lepih zgledih višje vzdignuti, tako da ker za večno zveličanje skrbeti vedó, tudi časnega blagostanja ne bodo več zanemarovali.

Navěst

od občene skupštine c. k. kmetijskoga društva v Gorici
9. d. Travnja ili Aprila 1850.

Skupština se je počela v jutro ob 10. uri. Načelnik je bil g. Venceslav grof od Gleisbach, c. k. savetnik vlade i poglavica goriskog okoliša, oblistuj Njih preuzivenosti c. k. namestnog vojvode, grofa od Wimpfena, mestjanskog i vojnikog vladalca, cesarskog Namestnika v Primorju i podporca društva.

Nazočnih bilo je još 27 istinoma članova družtvenih; između ovih bili su prikazalci:

Kampolongo-Ajelskog razdela	gosp. grof Vincenc Micheli;
Karminskog	" " " " Tamaj;
Kanalskog	" " " " Josip Kluser;
Tolmanskog	" " " " Anton Achstein;
Sežanskog	" " " " velečastni g. pleban Ant. Ukmak;

— a od ostalih razdela ovih nije nijedan imal svoga namestnika v skupštini.

Najstariji središtni odbornik i predstelnikov namestnik, g. Antonio Olivo, je najprije opomenu, da ova skupština je napredovanju skupštine 20. Prosiaca ili Decembra 1849; i naslonivši se na ona, koja je u posljednim začetnim nagovornopredval, je evdš samo još pred oči postavil, da buduć, da ova skupština ima družtvo primatišiti, to jest, kako njegovo bistvo urediti; valja, da pristavljena vodila družtvena so razborna i mirno razmisle i raziskuju, kakono što družtvo udeliti može najvoci, koji je moguć napredak, kojega so pravdom nadaju svi članovi.

Središtni odbornik, zajedno napovedni član odbora primatčenjenih vodilah, g. Dragutin n. tel. Doljak, je napovedal odluku, koju je središtni odbor 14. d. Ožujka ili Marca 1850 učinil, da neka stara vodila privremeno valjuju, i da neka samo ona, koja vremenito okolovštine iziskuju, se primatiše i priluču. Odluka ova bila je jedinodušno potvrđena, in napovednik je počel čitati ona ista, koja je družtveni odbor 14. d. Ožujka 1850, primatišiti i prilučiti. (Pogl. družtvene opomene razglašene v Marcu 1850.)

Prkazal je, da s. 3. neka bi se reči: oblast pristavilo reči: "sabori pokrajinski, i odbori pokrajinskih sabornah"; i priluka ova se je jedinodušno primila.

S. 6. da neka bi se priložilo: V istinu članovi su članovi

vi, koji platé, ili članovi, koji se družtvu bez plaće pridruže. Nimaju se kako članovi, sve plaće prošil, pridružiti, nego vésti poljodělci, koji nemogu platiti; takovi imadu, ka ostali pravo glasovati v svih poslih izvan danarnih. Ulazina so zavrzó, svaki novo član čo povratiti morati stroko pooblastivnog lista ili povelje.

Kad se je ovo prikazalo, da bi se razikalo, je zapital nekóji, ako će so uzderžati odluka, učinjena u istom družtvu, glede broja članova družtvenih omejenog, v svojoj valjanosti i kako vodilo. A buduć da vodila ništa no izreku, koliko članova družtvenih je treba, da odluke obćenih skupštinah imadu valjanost, se je odlučilo, da neka zanapréd valjuju i razsude odluke, koje će so učiniti.

Više njih je sada pitalo, što su i dostigli, da neka se one četiri izreke, svaka za so razgledaju.

Perva je bila jedinodušno primljena.

Druva je našla suprotivnost, osobito, jer bi se školskih učiteljah, koji povzdiguju poljodělstvo, a istinom poljodělci nisu, v družtvo bez plaće uzeti ne moglo, ako bi so na glas slovah gledalo.

Družtvo je izustilo, da kesko no može dopustiti, da bi svi učitelji bez razlike i družtvo bez plaće so uzeli; tako no misli savsima se slova držati; dapače družtvo neće pozabiti učiteljah znamenitih, koji će se nastojanjem i ljubavju do kmetijskog gospodarenja osobite zasluge u poljodělstvo skupiti. Kad se je ovo izgovorilo, je bila i ova izreka bez proméno primljena.

Tretja izreka se je obartno protresala.

Tvrdili so nekóji, da članovi, koji no platé, bi ne imali biti udeljeni pravom glasa odlučivnog u skupštinah obćenih; a njih suprotivnici su tvrdili, da glas odlučivi članova bez plaće bi u skupštinah obćenih velike već ugovora biti moral, jer odlukom primatiženom morali su biti kmeti ovavci véstiji; a članovi, ki platé nisu vazda takovi. Opet opazki ni bilo ništa suprotivo; dapače opomenula se je neprimrčnost, koja bi bila nastupiti mogla, kad bi u obćenih skupštinah broj članova bez plaće, koji u obće tako razumni nisu, bi véći bili, neg broj onih, koji platé, i bi odluku pridobili. Na ovo razmišljanje se je prikazalo, da neka bi se broj članova, koji bi se bez plaće u družtvo uzeli, postavil na tretji del članova, koji platé u svakom razdelu; što je Tolminski razdel još prie zahvalov.

Gospodin namestnik predstelnikov je kazal, da neka se odluci glasovima, ako se ima omejiti broj članova bez plaće, ili ti ne. Samo četiri glasovi su bili, da so ima; a 24, da neima se omejiti. Pouzelo se je dakle protresanje izreke tretje, i tvrdila misel nasprotna, koja hoće, da članovi, koji ne platé, neka imadu odlučivi glas samo v skupštinah razdela ovah, a v obćenih skupštinah samo savetni.

Ova nasprotna misal je bila većinom glasovah potvrđjena, i postavil se ima na mésto tretje izreke.

Jednako obartno se je protresala 4. i poslednja izreka. Više članova je govorilo, da družtvene dohodke bi već treba iskati pomoćno, nego skraliti. A u drugo strane se je prikazalo, da dohodki ulazine bi se svako léto stavili mogli na okolo 50—60 f.; a skorama ili nedavna uprašanja su kazala, da je 160 takovih, koji bi družtvo so pridružili, ako bi jim ulazine platiti treba ne bilo; a svakolšno plaće po 2 f. bi ovi radi platili; ako se dakle ulazina uzderžala bude, ili će družtvo 300 f. škode. Ove stvari se je već suprotivo dvomislih, da bi za družtveno imanje koristinje bilo, ako bi se ulazina overgla, i da više njih neće pridružiti se družtvu zarad stroška povelje listi pooblastivnog lista. Na ovi ugovor se je kazalo, da neka bi se ulazina skralita na 1 f. ili da neka bi se najviše na 2 f. létni plaći prilična stavila. Opet ovomu suprot je neki kazal, da ako se ima ulazina uzderžati, bilo bi ju treba uzvisiti, da bi se šteta, koja bi se mogla steći, poravnala. G. predstelnikov namestnik je rekal, da neka se glasovna razsudi, ako so ima ulazina odvarči ili ne. Glasovi su bili 4, da neka se odvarče, a 24, da neka se uzderži. Nekoliko plaće se ima dakle uzderžati.

Glasovalo se je potom, ako ima ulazina so uzderžati, kakono je do sada bila po 4 f. 30 kr. Glasovah je bilo 24, da neka se uzderži, a 4, da ne.

S. 10. Opomeni imadu ko pervu izreku priluku: Oni, koji

hoće društvu pridružen biti, ima svoju molbu zato listnom rukom potpisati. Novi članovi se prikažu naj prije onim razdobljem, u kojih stanuju, a ovi jih će prikazati središnjem odboru. Takovo pridruženje se je potvrdilo; samo ovo se je još odlučilo, da rečima: hoće društvu pridružen biti, ima se pridjati: „kako član istinom“.

§. 13. Priredbe, koju su Opomeni od Marca 1850 prikazali, je bila odvržena, i pravilo je ostalo, kako je bilo u starih vodilah, a priloženo je bilo, da središnji odbor ima oblast zapređ razglasiati u krakim predmet svojih obćenih skupštin iskarničana namjesto matičana.

Na prikazanje, da med §§. 13. i 14. starih vodilah je bilo staviti novi §. kojim bi se tajnik društvenim letna plaća dodelila, se je odlučilo, da neka se ovi predlog od druge obćene skupštine u Studnju 11 Novemburu odstavli. Radostiju se je čulo, kad je središnji odbornik, g. Radizza izrekao, da će on do onda poslat društvenog tajnika priuzeti, k-ko ga je njegov zaslužni prednjak svojim nastojanjem izvršivao.

§. 10. Kad su se pročitale priredbe prikazane u Opomeni, su se tri ponaprave napovedale: Perva, da neka se središnjim odboru pridruži peneznik društveni, kojega ima skupština obćena izabrati, se je primila bez sviga protresanja; jednako se je primila i druga, koja je bil Tolminski razdel već prikazal, da Goriški razdel ima izmedju sebe izabrati, tri središnje odbornike; ostali razdelovi svaki jednoga, a mimo središnjeg odbornika bi svakom razdelu izabrati bilo još 2 prikazalnika ili namestnika, zato da bi središnji odbor svagda spodobni broj članova imal, ako bi i ovi ili oni odstupil, liliti zadržan bil. A tretjoj ponapravi se je obratno suprot slo: Da u obćenih skupštinah neka bi odlučivo glasovali samo poručnici ili namestniki razdelova, a ostali članovi sami savetovno. I potvrditi ovo prikazanje se je kazalo, da obćene skupštine u obće ostojće članovima goriškog razdela, kojim je zarad bliznosti lasno se pogostama skupiti; a s druge strane članovi ostalih razdelah redki doidu zarad dalnosti; da odluke u obćenih skupštinah, dakle sasvim stoje v goriškim razdelu; a takove odluke nemogu se imati za odluke, koje su primerno misliana svega društva; dalje se je opomenulo, da ako bi se ponaprava, koja je toliku suprotnost našla, i primila; bi svakome člana prosio ostalo, udeliti se savetovno svakoga protresanja; da ovo bi zadosta veliko poručništvo bilo, da svaki posal bi se primerno razgledati razsuditi, i poslednje da bi se naravniti prikazanje izabere, svaki član, koji mu oblast glasovati izučil v svojim razdelu se zajedno unapred pravu sam glasovati odvrže. S druge strane je veliko članovah kazalo, da v obćenih skupštinah kako v skupštinah učelih društva, ne broj dapače razumno doveršuje odluke; da svaki razdel neka nastoje, da si najrazumnijega namestnika izabere, da razdelovi imaju namerovati, da bi najbistrije glavo sajedinili i skupili; a suprotno prikazanje v sebi ima početak neostojnosti; da ako bi se pravilo, koje se protresiva, primilo, bi obćene skupštine bile, kao da bi jih ne bilo; jerbo bi onim, koji bi došli u serce težko bilo poradi ljubavi do samih sebe; da bezumno je, hotjeti, da članovi neka v skupštinu doidu, a jim ne dopustiti; da svoju misal izreknu; obćene skupštine bi dakle bilo puste; da ako bi se v kakovim razdelu više razumnih članovah našlo, i ako bi on jednoga samoga namestnika postati mogal; bi nespodobno bilo reći, da ostali nisu zato, da bi ga namestovali, jerbo očitoj istini suprot bi se reći moralo, da nimaju izvršenosti, koje su primerno opraviti njih dohod.

Kad se je o tretjoj ponapravi glasovalo, se je 26 glasovima pri 2 odvergl; §. 16. se dakle uzderži kako se najde prinacuju v Opomeni i prilukana perva i druge ponaprave.

§§. 20. i 28. priluke prikazano su se bez protresanja prilozile.

§. 29. Ponaprave ovoga §. su se pročitale, raziskale i svaka po se glasovale, koke sledi:

a) prilučak „i peneznika društvenog“ se je primil bez protresanja.

o) Se je odlučilo, da so ima sasvima odvrći, buduć da se u §. 15. vodilah već uzderži.

e) Sbudilo se je protresanje zarad ogleda svakoljetnog matičana. Kazalo se je, da, ako se ima ogleda izabrati, središ-

ni odbor, koji račun prikaže, ogleda izabrati nema, ni računana sam razgledati i razsuditi; da ova stvar so pristoji takovinu, koji nema pri tomu nikakvoga posla, i koji je pravedan; da ogledima izabrati je treba društvene članove, a takove, koji nisu u odboru, do bi razgledali, ako nije on penezah no potrebito strošil. A s druge strane se je kazalo, da ako bi se ogleda i protresnici računah izabrati, bi ovo ljubavi članovah, koji su u središnjim odboru, do sebe istih suprotno i studno bilo; da buduć da ovi se već zasupniki društva, takova ostra suprotnost se potrebita ne vidi, dapače—dosteci primerna razsud, bi spodobniji i ugodoniji bilo, ako bi so svakoljeti račun iskarničana razglasil i napovedom obćene skupštine članovana razposal, da bi svaki prikazati mogel, slo i zapazil. Ovo poljedno prikazanje se je podpunom ugodonostju primilo.

f) Odlučilo se je, da se reči: izuznoženje društvene dđšine nepremakne, odvrćimadu; jerbo se je razmisliło, da ako bi skupština obćena ista oblast imala, takovu stvar razsuditi, bi si više putah umisliti mogla prilicnost, takovo izuznoženje naklučiti.

Ostale stvari §. 29. napisane u Opomenih pod b, d, f, g, h, i, k, su se primile bez raziskavanja.

Buduć da je bilo med tom odluko već mnogo g. članovah, je g. namestnik predsednikov opomenulo, da je bilo trebah još predsednika izabrati; prikazal je dakle, da neka so pristane voditi protresivati; i da neka so predsednik izabere. Kad se je s druge strane prikazalo, da neka bi se čekalo, predsednika izabrati; dokle bi se nova politička uravnava uvela, se je većinom glasovah ovo prikazanje odbilo; počelo se je dakle predsednika izabrati.

Pervo i drugo glasovanje ni dalo pose većine glasovah; perva je dalo:

G. Ant. Olivo 7; g. Jos. od Persa 7; g. Drag. Katinelli 5 glasovah, dva su se zgubila, jer su se razkinula; drugo je dalo:

G. Jos. od Persa 40; g. Ant. Olivo 6; a 5 glasovah je bilo posamah.

Kad se je glasovanje zaludu vidilo, su gg. Ant. Olivo i Jos. od Persa isti prikazali, da neka se odstavi predsednika izabrati; a skupština ovoga ni dopustila, dapače bez izbira na g. Ant. Olivo, koji je pri tomu izrekao, da kad bi i njega za predsednika izabrati, bi on predsednikovih poslah priuzeti ne mogal, odlučila, da neka se još jedan put glasuje, a to nad članovi, ki su v prvim dvojm glasovanju većinu glasovah imali.

V tretjim glasovanju je bilo glasovah 17 za gosp. Jos. od Persa, i 4 za g. Ant. Olivo; proglasil se je dakle g. Jos. Persa plemenitnik od Liebenvalda, kao predsednik društva, i odlučilo, da neka nadom potvrđenja cesarskog valje se prime posla mu izručenog. Gosp. Persa se je toliko usilni molbi podvergel, i izustil, da velikom radostju prime slavu, koja mu se udeli a društvu mu je jednodušno iskrenu radost prikazalo zaradi, da je uzvisan bil. Takovi uzajamni radost je priložil neki odbornik nekoga razdela priporočenje, da neka zarad v sercu nioš, česa se ministarska odluka 9. Studnja 11 Novembra 1849 od društva nada.

Potom se je napredvalno protresivanjem ponapravah i prilukah prikazanih v Opomeni; priluka prikazana §. 37. se je primila bez protresanja; ponaprava prikazana §. 40. se je unistila, buduć da je odlučeno bilo, da se ulazina ima uzderžati.

Poglavje VII. Opomenah govoreći od razdelah §§. 53—64. se je sve bez protresanja primilo; opomenuto je samo bilo, da sela Kopriva i Auber bi se mogle prilučiti razdelu Sežanskim a obćina Sngrada razdelu Gradišćanskim; a pustilo se je jima na volju, da neka čine, kao jim drugo.

Kad so je ovim doveršilo protresanje vodilnih ponapravah, izvilihi su se novi članovi, i izabrati su se kao istinom članovi plativni:

- p. n. gosp. Tomasić Andrija, vlastelac v Koprju;
- „ „ „ Perlot, učitelj jezika i slovsiva italjanskog i razrotni prisnostel v Ljuj jani;
- „ „ „ Bianchetti učitelj v Čividatu;
- „ „ „ Winkler Andrija poslušalac kol. c. k. privremeni-toga prestolja v Gorici;
- „ „ „ Guljeljm grof od Puppi, vlastelac v Solkanu;

velečestni g. Gulj. Jordan, vođa c. k. đjačkih učilnicah v Gor.
Ivan Abram redni naměstnik v cerkvi prvostol-
noj v Gorici.

Jednako je skupština potvrdila izabrane članove plativo i neplativo, koje je prikazal razdel Karnarski, i prilučila, da članovam neplativim nema so podati povelje, dapačo prosti list, da so izabrani.

V obziru na takove, koji su so v Ajdovškimim, Bolčičkim, Kanaškim i Tolminskim radčlu objavili; da bi so jim pristupiti dopustilo bez plačo ulazine, je bilo odlučeno, da neka bi primérni razdeli navestili njih odtuku, buduč da se je za sad ulazina uzderžala.

Kad je skupština na sverhu opomenula, da bi tréba razglasiti odluke, se je upitalo, ako bi družtvo gledé nove uravnave političke ne imalo gledati i na Istru. Predsédništvo je na ovo uprašnje odgovorilo, da v Istrij se je prostovoljno veš saborah kmetijskih uredilo, a da nisu si još nijednoga kraja izabrali, koji bi jim sredina bil; da malo ovih saboroh se je objavilo, da bi našinu družtvo pridruženi bili, da s druge strane mnogo jih hoče, da neka bi Istru svojo vlastno družtvo uredila; da družtvo v Gorici je od c. k. vlade v Pazinu doznalo, da se je višo saborah samo tamo ustanovilo, jerho je pitalo, da neka bi jim po istoj vladi naznanilo sve važne naredbe, što je do sada činilo; a da ne misli, dalje poći, dokle Istra ista željah svojih ne prikaže.

Na to razjasnjeno je kazalo, da neka se prozovu odgovorni članovi v Istrij na dokaz, hoče li istinom biti družtva našeg. Primil se je jednodušno ovi predlog.

Izrekulo se je dalje, da neka bi se gosp. Ivan Kerst. Juretić molli, da bi peneznik blagovoli biti najmanje do sledne sređitno skupštine obćene a bilo je obćenom radoštu primljeno toliko veš, jer je gosp. učitelj uljudno privoli.

Skupština je sverhom dokazala sarčnu hvalu predsédničkovim naměstniku i do sada tajniku našim. Predsednik za njih zasluge zasluđe, iskoro izabrani gosp. predsédnik kratkim nagovorom izrekavši svoju hvalu za pouzdanost mo prikazanu; je molli, da neka družtvo blagovoli podupirati svima svojima moćima njegovu dobrovolju, što je probudilo veliko veseloge pleskanja.

Novičar slavj. družtva.

3. Julja. Sročil se naš prečastiti član g. Ant. El. Rušnov od nas slovo vzeli, in se danas v Zagreb podali, oglasit, in priklonit se Njih preuzvišenosti p. n. gospodu Banu, kakor izvoljeni veliki župan v Reki. S solzenimi očmi smo se za dragom, visoko spoštovanem, in serčno ljubjenem gospodom ozirali, ko se nas zapustili; vendar pa so nam serca od veselja se vnevale, ker smo pomislili in prevdarili, da ta poziv je gotovo znamenje, da naša jednakopravnost se bo vresničila. Sročene dečelo, ki so iskrenem domorodcem v oskorbnitvo izročene! Kar sta milo sonce in vlažni dež zelšim in cvetlicam, to so dobri, za domovino veći vradniki svojemu narodu! Kakor se torej s vse duše veselimo, da je našem ilirskem bratom jelo svitati, in da njim zarja lepo prihodnost naznanuje, tako tudi iz dna svojega serca želimo, in želeli moramo: da bi naše visoko vladarstvo, tudi drugih Slavjanov, tudi nas vbo-gih Slovincov ne pozabilo, in domačemu jeziku tako voljavnost, kakoršna mu je po ustavi zagotovljena, vjinstini blagovolilo. — S pogledom, polnim serčnega blepenja se bodo naše oči k našom bratom na vstročno obračale, dokler ne bo ljubo sonce v vsej svojej mili svetlobi tudi nam prisijalo.

* * * Nocoj smo imoli razveselivni zbor. Več kaj od tega drugi pot.

* * * Smemo povedati, da bo novo družtveno stanišće nazeto. Najdemo za to početje zvesto poročitvo v podpisih častitoga g. članova, kterih so je okolj 90 za tako premebo izreklo. —

Vredil S. Rudnaš.

Cvetej i Ternje.

U Hamburku živi neki Dr. Wollheim. Ta mož je prav čudež-jezikoslovnoga znanja. Kakor pravija, govori in razumi od dvajset jezikov, evropskih in azijskih. To potvrđioj tudi njegovi znani prevodi iz Švedskega, Islandskoga, Danskoga, Angleškoga, Portugalskoga, Španskoga, Italijanskoga, Perzanskoga ino iz Sanskrita. Zraven toga je izložil tudi eno portugalsko-nemški in nenasko-portugalski besednjak, kteriga je hvaljo; ravno tako tudi portugalski in dansko slovnik. Vrh toga so v ravno tisti zlogi, kakor imenovane knjige, so na svitlo prišle ena španska, laška, švedska, novogrecka in — turska gramatika! — Eno zelo učeno delo za Sanskritno pismenstvo, pod naslovom: De nonnullis Padma-Purani capitibus. je u letu 1831 na svitlo dal. Važno delo, nad kterim: od 18 let že dela, namreč velik slovar Sanskritskoga jezika, je u letu 1842 stranoma skozi stranice poger pokončeno bilo; pa zopet se Dr. W. že trudi popraviti in dostaviti, kar je poškodovano bilo. —

* * * U neki veseli tovaršiji je bilo prašano: kolikokrat so sme vina piti? Eden pričujloj hitro takó odgovori: „Ako prav spoznam, je za pitje uzrokov pet: Pervi prihod gosta, drugi žej, tretji veseli dan, četrti dobro vinco in peti vsak drugi uzrok, al pa kolikokrat se konau piti poljubi.“ —

* * * U stari komediji so bere: Oče Adam so je nad svojimi mlajšimi silno pregrešil. Ko bi bil tako pameten bil, da si bil zlahnitjsko pismo (Adelsbrief) kupil, bi bili mi zdej vsi zlahni gospodje. —

* * * Zadnji dan pusta so bila na meim nemškim oćeples in pustne veselice. Vse so je terlo zlahnitkov in krasno oblečenih gostov; vse je blisketalo od stani in srebra. Zbog je tudi priprost kmetič prikorati, ki bi bil rad noter u grad gledat sel. Pa ošaben dvornik mu pot zaprde, ga kisto pogleda, ter nad njim zareži: „Kaj pa imate vi takaj opraviti?“ „Aj, je kmetič prijzno odgovoril, „jest bi tuči rad vidil, kako se naši denarji zapravljajo!“ —

Poziv na predplatu.

Slavni komponista V. Lisinski, svojimi gudbenimi predvedenjami osobito Zagrebu poznati Slavjan, namerava na svitlo dati svoje kompozicije. Uveren pako, da ima i u Társtu iskani Slavjane, postalo je ovih danah taj

O G L A S.

Koncem meseca Sárpnja (Julija) o. g. izlazit će 1. svazak od 6 izvornih Českih napávah sa izvor. Českim tekstom: ilirskim prevodom uz Pianoforte od V. Lisinskoga — Čim predplata, koja kod izlaska istih napávah povećat će se, jest: 40 kr. sr. — Predbrojiti se možo u Társtu u dvorani slavjanskoga družtva i kod Ivana Macana.

Mole se dakle gg. domorodci, da podupirati stanu tu predmēt, pošto osobite nam Jugoslavjanom toli teško biva, napojiti se istom slavjansko gudbe ili muzike.

Imena g. Vtemeljiteljov Jadranskoga Slavjana.

Černe Anton	for.	2
Dornig Matevž	»	20
Opović Kristof	»	20
Polay Dragutin	»	2
Randiš Ivan	»	2
Švab Miha	»	5
Šmuc Dr.	»	5
Verno Miha	»	15
Vladislavjević Demeter	»	10
Zeic Frano.	»	2

znese for. 86

prenes. iz 2. lista f. 375

skup f. 461

Tiskarnica Austr. Lloyd.